

Forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifte

Kandidatnummer: 42

Antall ord: 14696

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.12.2020

Innholdsfortegnelse

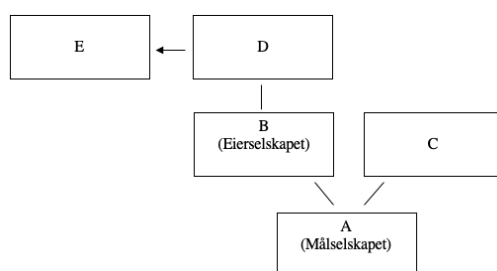
Innholdsfortegnelse.....	1
1 Innledning.....	2
1.1 Presentasjon av tema og problemstilling.....	2
1.2 Øvrige begrepsforklaringer.....	3
1.3 Temaets aktualitet.....	4
1.4 Metodiske utfordringer.....	5
1.5 Avgrensninger.....	6
1.6 Videre fremstilling.....	8
2 Aksjelovens utgangspunkt.....	9
2.1 Den lovfestede forkjøpsretten.....	9
2.2 Hensynene som begrunner forkjøpsretten.....	10
2.2.1 Kontrollhensyn.....	10
2.2.2 Maktfordelingshensyn.....	12
2.3 Indirekte eierskifte etter aksjeloven.....	12
3 Ordlyden som absolutt eller relativ forutsetning.....	14
3.1 Innledende bemerkninger.....	14
3.2 Identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier.....	16
3.3 Utvidende tolkning.....	20
3.3.1 Utvidende tolkning ved indirekte eierskifter.....	20
3.3.2 Overdragelse av bestemmende innflytelse.....	25
3.3.3 Eierskapet utgjør en vesentlig del av eierselskapets virksomhet.....	25
3.3.4 Øvrige momenter av betydning i en helhetsvurdering.....	28
3.3.5 Delkonklusjon.....	30
3.4 Analogisk tolkning av løsningsrettsloven § 11 femte ledd.....	30
3.5 Omgåelse som selvstendig rettsgrunnlag.....	33
3.5.1 Omgåelse på aksjeselskapsrettens område.....	33
3.5.2 Omgåelseshensikt.....	36
3.5.3 Transaksjonen strider mot regelverkets formål.....	38
3.5.4 Forholdet til en utvidende tolkning av aksjeloven og løsningsrettsloven § 11 femte ledd.....	39
4 Avsluttende bemerkninger.....	42
Litteraturliste.....	44

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og problemstilling

Etter lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) § 4-15 (1) er hovedregelen at aksjer fritt kan skifte eier, med mindre noe annet er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne. Aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett utgjør en begrensning i aksjenes omsettelighet, og dermed et unntak fra hovedregelen. Det følger av aksjeloven §§ 4-15 (3), jf. 4-19 (1) første punktum at aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier i aksjeselskapet, med mindre noe annet er fastsatt i selskapets vedtekter. Med andre ord har de øvrige aksjeeierne en forkjøpsrett som følge av eierskifte i selskapet. Spørsmålet for oppgaven er *om* og eventuelt *når* det utløses en forkjøpsrett dersom eierskiftet ikke skjer direkte i aksjeselskapet, heretter benevnt målselskapet, men i et aksjeselskap som eier aksjer i målselskapet, heretter benevnt eierselskapet.¹ Nærmere bestemt er spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved *indirekte eierskifte*.²

Oppgavens problemstilling kan illustreres med følgende eksempel: Målselskapet A har to aksjeeiere, B og C. B er et aksjeselskap (eierselskapet), mens C er en privatperson. D eier alle aksjene i eierselskapet. Dersom D overdrar aksjene i eierselskapet til E, kan det oppstå spørsmål om eierskiftet utløser en forkjøpsrett for den øvrige aksjeeieren i målselskapet, C.

Figur 1: Figuren illustrerer et indirekte eierskifte.³

Hvis det utløses en forkjøpsrett for slike tilfeller, vil det si at de øvrige aksjeeierne i målselskapet kan gjøre gjeldende en forkjøpsrett for aksjene eierselskapet eier i målselskapet. Problemet er da knyttet til at det ikke er skjedd et eierskifte av aksjene det utøves en forkjøpsrett

¹ Begrepene «målselskapet» og «eierselskapet» er hentet fra Truyen (2010) s. 318.

² Begrepet «indirekte eierskifte» er hentet fra Bale og Røsås (2005) s. 50–53.

³ Figuren er inspirert av en liknende figur i Bale og Røsås (2005) s. 50.

for. Aksjene har skiftet eier på et overordnet nivå, i et eierselskap. Et slikt tilfelle faller tilsynelatende ikke inn under en naturlig språklig forståelse av ordlyden i aksjeloven, jf. §§ 4-15 (3) jf. 4-19 (1) første punktum og § 4-21. Slik oppgaven vil vise til, treffer ordlyden direkte for situasjoner hvor aksjene i målselskapet skifter eier.⁴ Utgangspunktet er derfor at et eierskifte i eierselskapet ikke utløser en forkjøpsrett for de øvrige aksjeeierne i målselskapet.

Et slikt utgangspunkt kan imidlertid føre til urimelige resultater. Det kan for eksempel være tilfellet hvor forholdet ligger nær omgåelse av forkjøpsretten. Oppgaven vil derfor søke å gi svar på hvorvidt andre juridisk relevante kilder tilsier at aksjeeierne i målselskapet kan gjøre gjeldende en forkjøpsrett ved eierskifter i et eierselskap. For at det skal kunne utøves en forkjøpsrett i slike tilfeller må eierskiftet i eierselskapet anses å være foretatt også for aksjene i målselskapet. Med andre ord er spørsmålet om man kan identifisere en overdragelse av aksjer i eierselskapet, med en overdragelse av aksjer i målselskapet. Spørsmålet gjør seg særlig gjeldende i tilfeller hvor det er overdratt bestemmende innflytelse i eierselskapet, og eierskapet i målselskapet utgjør eierselskapets vesentlige virksomhet. I slike tilfeller vil et eierskifte i eierselskapet fremstå som så likt som et eierskifte i målselskapet, at man i realiteten kan tale om at det er skjedd et eierskifte også i målselskapet.

1.2 Øvrige begrepsforklaringer

Gjennom oppgaven vil begrepene forklart ovenfor, «*målselskapet*» og «*eierselskapet*», benyttes.⁵ Oppgaven vil vise at spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet, ved eierskifter i eierselskapet, er særlig aktuelt hvis eierselskapet er et «*holdingselskap*». Et «*holdingselskap*» er et selskap som har alle, eller størstedelen av, sine aktiva i form av aksjer eller liknende kapitalandeler i andre selskaper.⁶ Oppgaven vil imidlertid også belyse om eierskifter i andre eierselskaper enn holdingselskaper kan utløse en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet, og følgelig er det begrepet «*eierselskapet*» som gjennomgående benyttes for aksjeselskapet som eier aksjer i målselskapet.

«*Løsningsrettigheter*» er en samlebetegnelse på rettigheter hvor fellestrekket er at rettighetshaveren har en rett til å overta et gode som foreløpig tilhører en annen, når bestemte

⁴ Se punkt 2.3 for drøftelse av om indirekte eierskifte faller inn under ordlyden i aksjeloven.

⁵ Truyen (2010) s. 318.

⁶ Knudsen (2014).

betingelser inntreffer.⁷ Løsningsrettigheter vedrørende aksjer deles gjerne inn i «tilbudsrettigheter» og «forkjøpsrettigheter».⁸ Med «tilbudsrett» menes den rettigheten en rettighetshaver har til å overta et rettsgode før aksjeoverdragelsen.⁹ Den som eier et rettsgode det er knyttet en tilbudsrettighet til må forhøre seg med rettighetshaverne om de ønsker å utøve løsningsrettigheten før en overdragelse. Med «forkjøpsrett» menes den rett en rettighetshaver har til å overta et gode etter aksjeoverdragelsen.¹⁰ Begrepet anvendes normalt i aksjeselskapsretten som begrep hvor de øvrige aksjeeierne i et aksjeselskap har rett til å kjøpe aksjer som har skiftet eier i selskapet hvor de selv er aksjeeiere. I oppgaven er imidlertid spørsmålet om de øvrige aksjeeierne i målselskapet kan overta aksjene eierselskapet eier i målselskapet, til tross for at disse ikke er frembudt for salg i det konkrete tilfellet. Det kan derfor være mer presist å omtale rettigheten som en «løsningsrett». Det er likevel begrepet «forkjøpsrett» som er blitt anvendt i medier og domstoler, ved spørsmål om transaksjoner i eierselskaper utløser en rettighet for aksjeeierne i målselskapet.¹¹ For enkelthets skyld vil oppgaven derfor benytte «forkjøpsrett ved indirekte eierskifte» for tilfeller hvor målselskapets aksjeeiere har en rett til å overta aksjene eierselskapet eier i målselskapet, selv om eierskiftet skjer på et overordnet nivå (i eierselskapet).

1.3 Temaets aktualitet

I norsk aksjeselskapsrett er det utbredt å eie aksjer gjennom eierselskaper. Det er blant annet fordi det gir risikospredning, videre investeringsmuligheter og skattefordeler.¹² Det finnes likevel lite lovregulering om transaksjoner på eierskapsnivå, og følgelig har det oppstått flere tvister om temaet. Dette inkludert tvister med spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte.

En medieomtalt sak, Fjord1-saken, er illustrerende.¹³ Fjord1 AS («Fjord1») var eid av F1 Holding AS («F1 Holding») med 59 % av aksjene, og av Havilafjord AS («Havilafjord») med de resterende 41 % av aksjene. F1 Holding var et aksjeselskap heleid av Sogn og Fjordane

⁷ Falkanger og Falkanger (2016) s. 66, Eide (2009) s. 32.

⁸ Eide (2009) s. 13.

⁹ Eide (2009) s. 13.

¹⁰ Eide (2009) s. 13.

¹¹ Se for eksempel LG-2018-178353 hvor begrepet «forkjøpsrett» benyttes.

¹² Se for eksempel lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt (skatteloven) § 2-38.

¹³ Helge Johnsen, «Framleis uklart om forkjøpsretten», *Firda*, 20. november 2015, <https://www.firda.no/nyheiter/fjord1/politikk/framleis-uklart-om-forkjopsretten/s/5-15-136528> [lest 26. november 2020].

fylkeskommune. Spørsmålet i saken var om salg av aksjene i F1 Holding til Torghatten ASA ville utløse en forkjøpsrett for Havilafjord. Før spørsmålet ble løst ble imidlertid salget stanset som følge av vedtak fra konkurransetilsynet.¹⁴ Et annet eksempel er LG-2018-178353 (SFE). Saken omhandlet Sogn og Fjordane Energi AS («SFE»), hvor Sogn og Fjordane fylkeskommune og BKK AS («BKK») var aksjeeiere. Fylkeskommunen eide aksjene i SFE gjennom et heleid aksjeselskap, SF Holding AS («SF Holding»). Fylkeskommunen ønsket at kommuner i fylket skulle få eierandeler i SFE, og reiste et fastsettelsessøksmål for å få avklart at salg av aksjer i SF Holding ikke ville utløse en forkjøpsrett for BKK. Hvordan lagmannsretten løste spørsmålet vil kommenteres nærmere i punkt 3.5.3.

1.4 Metodiske utfordringer

Det vil benyttes alminnelig juridisk metode for å løse spørsmålene oppgaven reiser. Oppgavens formål er å analysere rettstilstanden de lege lata.

Metodiske utfordringer ved spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, er at få juridisk relevante kilder besvarer spørsmålet direkte. Som nevnt innledningsvis, faller indirekte eierskifte tilsynelatende ikke inn under en naturlig språklig forståelse av ordlyden, jf. aksjeloven §§ 4-15 (3) jf. 4-19 (1) første punktum og § 4-21 (1). En formålsrettet tolkning, hvor hensynene som begrunner forkjøpsretten står sentralt, kan imidlertid tilsi at det i visse tilfeller bør utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter.¹⁵ Hensynene kommer særlig til uttrykk i forarbeidene til eldre bestemmelser. Etter lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper § 3-3 måtte løsningsrettigheter til aksjer vedtektsfestes. Ved aksjeloven av 1997 ble dette endret, slik at en løsningsrett kunne gjøres gjeldende ved eierskifter i selskapet, jf. aksjeloven § 4-15 (3). Ordlyden i bestemmelsen skilte seg imidlertid fra dagens ordlyd. Løsningsrettigheten var knyttet til en aksje som «skal» skifte eier. En naturlig språklig forståelse av «skal» taler i retning av en tilbudsrettighet, hvor aksjeeieren måtte gi tilbud til de øvrige aksjeeierne før en overdragelse. Det oppsto likevel uklarheter om skjæringstidspunktet for løsningsrettigheten.¹⁶ Spørsmålet var om det etter ordlyden gjaldt en tilbudsrettighet, en forkjøpsrettighet eller eventuelt om ordlyden omfattet begge.¹⁷ Ordlyden i aksjeloven § 4-15 (3) ble endret ved lov nr.

¹⁴ Konkurransetilsynets vedtak av 14.07.2016.

¹⁵ Se punkt 2.2 for hensynene som begrunner forkjøpsretten.

¹⁶ Innst. O. nr.12 (2006–2007) punkt 9.1.

¹⁷ Se videre Eide (2009) s. 43–45 som drøfter om den tidligere ordlyden omfattet både en tilbuds- og forkjøpsrettighet.

88/2006, som trådte i kraft 1.1.2009, fra «skal» til «har». Endringen klargjorde at det etter aksjeloven gjelder en forkjøpsrettighet. Hensynene som begrunnet løsningsrettigheten etter den tidligere ordlyden, er de samme hensynene som begrunner dagens ordlyd, slik at forarbeider fra før endringen fortsatt er relevant for tolkningen av dagens forkjøpsrettsbestemmelser.

Høyesterett har ikke besvart spørsmålet om det kan gjøres gjeldende en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Fremstillingen vil imidlertid vektlegge rettspraksis hvor Høyesterett på aksjeselskapsrettens område har besvart om det er anledning til å gå utenfor det som følger av en naturlig språklig forståelse av ordlyden. Det gjelder særlig rettspraksis om det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven, og rettspraksis vedrørende anvendelse av en ulovfestet regel om omgåelse. Avgjørelsene vil ha begrenset rettskildemessig vekt da de ikke besvarer spørsmålet direkte. De vil likevel ha argumentasjonsverdi, da de sier noe om hvordan Høyesterett har gått frem i liknende spørsmål. Oppgaven vil også belyse hvordan underrettspraksis har løst spørsmålet. Selv om avgjørelser av underrettspraksis har begrenset rettskildemessig vekt, vil de likevel kunne gi argumenter av betydning for spørsmålet.¹⁸

En del av den juridiske litteraturen det henvises til i oppgaven, er knyttet til spørsmålet om det ved transaksjoner i eierselskaper utløses et samtykkekrav etter aksjeloven § 4-15 (2).¹⁹ Det følger av aksjeloven § 4-15 (2), jf. § 4-16 (1) annet punktum at dersom det foretas et eierskifte i selskapet må styret samtykke til dette, med mindre noe annet følger av selskapets vedtekter. Samtykkekravet etter aksjeloven er i forarbeidene begrunnet i de samme hensynene som begrunner forkjøpsretten.²⁰ Argumenter som vektlegges i juridisk litteratur ved spørsmål om det utløses et samtykkekrav ved indirekte eierskifter, vil derfor ha overføringsverdi også ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter.

1.5 Avgrensninger

Oppgaven avgrenses mot forkjøpsrettigheter i allmennaksjeselskaper. Det følger av lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) § 4-15 (2), jf. §§ 4-19 flg. at løsningsrettigheter i allmennaksjeselskaper må vedtektsfestet for å kunne gjøres gjeldende. Utgangspunktet er dermed motsatt av det som gjelder for forkjøpsrettigheter etter aksjeloven.

¹⁸ Avgjørelser i underrettspraksis har ikke like stor autoritet som avgjørelser fra Høyesterett, jf. Eckhoff (2001) s. 162. Det er Høyesterett som dømmer i siste instans, jf. Grunnloven § 88, og avgjørelser i Høyesterett har prejudikatvirkning.

¹⁹ Truyen (2010).

²⁰ NUT 1970: 1 s. 81.

Allmennaksjeselskaper er normalt større selskaper enn aksjeselskaper, og preges gjerne av hyppige eierskifter. I slike selskaper er det derfor ønskelig at aksjene er fritt omsettelige. Da forkjøpsretten utgjør en omsetningsbegrensning, og følgelig kan representere en reduisering i aksjenes verdi, vil bestemmelser om forkjøpsrett sjelden være aktuelt å vedtektsfeste for disse selskapene. For å børsnotere et allmennaksjeselskap må dessuten aksjene i selskapet som hovedregel være fritt omsettelige, jf. verdipapirforskriften § 13-4.²¹ Følgelig vil det sjelden oppstå spørsmål om transaksjoner i eierselskaper til allmennaksjeselskaper utløser en forkjøpsrett.

Videre avgrenses oppgaven mot tilfeller hvor forkjøpsretten er regulert i målselskapets vedtekter. Vedtekter er obligatoriske regler som må foreligge for å stifte et aksjeselskap, jf. aksjeloven § 2-1 (1). I tillegg til at loven har minstekrav til hva vedtektene skal inneholde etter aksjeloven § 2-2, står selskapet fritt til å avgjøre hva vedtektene regulerer. Det gjelder med mindre det foreligger preseptoriske regler i loven som går foran. Aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett er deklarasjonelle, og kan følgelig fravikes i vedtektene, jf. aksjeloven § 4-15 (3), jf. § 4-19 (1) første punktum. Vedtektene må registreres, jf. lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) § 3-1 (1), og selskapet er følgelig bundet av vedtektene. Oppgaven avgrenses også mot tilfeller hvor forkjøpsretten er regulert i avtaler mellom aksjeeierne. Det kan for eksempel inngås en avtale om at aksjeeierne ikke skal gjøre gjeldende en forkjøpsrett ved overdragelse av aksjer i selskapet, selv om en forkjøpsrettighet følger av lov eller vedtekter. Selskapet er imidlertid ikke bundet av en aksjonæravtale, med mindre selskapet selv er part i avtalen.²² Utøvelse av en forkjøpsrett i strid med en aksjonæravtale vil derfor ikke føre til at forkjøpsretten er ugyldighet, men det kan eventuelt bli tale om erstatningsansvar. Hvor forkjøpsretten er regulert i vedtekter eller avtaler, med liknende ordlyd som aksjeloven, kan den videre fremstillingen likevel ha argumentasjonsverdi.

Videre avgrenses oppgaven mot aksjeselskaper som er stiftet før aksjeloven av 1997 trådte i kraft 1.1.1999. For disse aksjeselskapene er hovedregelen, slik rettstilstanden var etter aksjeloven av 1976, at bestemmelser om løsningsrettigheter må vedtektsfestes for å kunne gjøres gjeldende, jf. aksjeloven § 21-2 nr. 25.

²¹ FOR-2007-06-29-876.

²² LG-2014-173686, Bråthen (2019) s. 87.

Oppgaven avgrenses til slutt mot eierskifter som følge av aksjekapitalforhøyelse, fisjon, fusjon eller eierselskapets salg av egne aksjer.

1.6 Videre fremstilling

Innledningsvis, i kapittel 2, vil oppgaven belyse hvordan forkjøpsretten er regulert i aksjeloven, hensynene som begrunner forkjøpsretten og om aksjeloven regulerer forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Kapittel 3 ser på om det kan foretas en identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier, og om ulike rettsgrunnlag kan hjemle en identifikasjon vedrørende spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte. Til slutt, i kapittel 4, besvarer oppgaven noen avsluttende bemerkninger.

2 Aksjelovens utgangspunkt

2.1 Den lovfestede forkjøpsretten

Det følger av aksjeloven § 4-15 (1) at «Aksjer kan skifte eier ved overdragelse og på annen måte for så vidt annet ikke er bestemt i lov, selskapets vedtekter eller avtale mellom aksjeeierne». Hovedregelen er derfor at aksjer i aksjeselskaper fritt kan overdras uten begrensninger. Forkjøpsretten utgjør imidlertid et unntak fra hovedregelen, og er en begrensning i aksjenes frie omsettelighet. Med mindre noe annet er vedtektsfestet i selskapet, kan aksjeeierne ikke fritt eller med endelig virkning velge hvem aksjene overdras til.²³

Forkjøpsretten reguleres av aksjeloven § 4-15 (3), jf. § 4-19 (1) første punktum, hvor det heter at «Aksjeeierne har rett til å overta en aksje som har skiftet eier med mindre noe annet er fastsatt i vedtektene». Ordlyden «har» viser til at det gjelder en forkjøpsrett, og ikke en tilbudsrett. Forkjøpsrettigheten er forbeholdt «aksjeeierne». En aktør regnes som hovedregel som en aksjeeier med aksjonærrettigheter når «[...] ervervet er innført i aksjeeierboken, eller når ervervet er meldt og godtgjort uten at det hindres på grunn av omsetningsbegrensninger etter vedtektene eller loven [...]», jf. aksjeloven § 4-2 (1) første punktum.

Forkjøpsretten utløses «[...] ved enhver form for eierskifte, når ikke annet er bestemt ved lov», jf. aksjeloven § 4-21 (1). Ordlyden tilsier at forkjøpsretten utløses uavhengig av hvilken form eierskiftet har. Dette bekreftes av forarbeidene, hvor det heter at:

«I uttrykket [...] ligger i utgangspunktet at alle former for frivillig og tvungen overdragelse utløser forkjøpsrett. Det er ikke noe vilkår at frivillig eierskifte er basert på avtale, men også gaver og andre ensidig forpliktende disposisjoner utløser forkjøpsrett. Forkjøpsrett utløses også av overgang ved arv, jf likevel unntaket i annet ledd».²⁴

Forkjøpsretten utløses dermed uavhengig av hvordan overdragelsen foretas.²⁵

²³ Eide (2009) s. 16.

²⁴ NOU 1996: 3 s. 123.

²⁵ Fusjon og fisjon faller trolig utenfor, jf. HR-2017-1664-A og NOU 1992: 29 s. 102.

Forkjøpsretten kan, som hovedregel, gjøres gjeldende overfor «enhver erverver», jf. aksjeloven § 4-21 (2). Ordlyden tilsier at forkjøpsretten kan gjøres gjeldende uavhengig av hvem erververen er. Det inkluderer når en eksisterende aksjeeier i selskapet erverver aksjene.²⁶ Unntak fra hovedregelen er hvor en erverver er den tidligere eiers personlig nærstående eller slektning i rett oppstigende eller nedstigende linje, jf. aksjeloven § 4-21 (2), jf. § 1-5 (2). Hensynet til at aksjene kan forbli i familien eller at det kan foretas selskapsrettslige omstruktureringer uten at forkjøpsretten utløses, anses her som viktigere enn hensynene som begrunner forkjøpsretten.

Når forkjøpsretten gjøres gjeldende må den gjøres gjeldende for alle aksjene som er overdratt, jf. aksjeloven § 4-21 (3). Videre har aksjeeierne lik rett til å overta aksjene, uavhengig av hvor stor andel av aksjene de eier, jf. aksjeloven § 4-22 (1). Aksjene fordeles i forhold til det antall aksjer aksjeeierne eier fra før, med mindre det foreligger flere aksjeklasser, jf. aksjeloven § 4-22 (2).

2.2 Hensynene som begrunner forkjøpsretten

2.2.1 Kontrollhensyn

En lovfesting av forkjøpsretten er, for det første, begrunnet i at de øvrige aksjeeierne skal kunne kontrollere hvem som kommer inn på eiersiden i selskapet. I forarbeidene til aksjeloven heter det at «Det må erkjennes at det for en del selskapstypers vedkommende ligger en berettiget interesse i å kunne føre kontroll med omsetningen av selskapets aksjer»²⁷ og at «En forkjøpsrett for de øvrige aksjeeierne gir disse kontroll med hvem som kommer inn i selskapet [...]».²⁸ En av årsakene til at det anses som en «berettiget interesse» for aksjeeierne å føre kontroll med hvem som erverver aksjer i selskapet, er at viktige beslutninger i selskapet tas av aksjeeierne. Aksjeeierne utøver den øverste myndighet i selskapet gjennom generalforsamlingen, jf. aksjeloven § 5-1 (1). Forkjøpsretten kan hindre at uønskede erververe får en slik beslutningsmyndighet. Kontrollhensynet gjør seg særlig gjeldende i mindre selskaper hvor samarbeidet mellom aksjeeierne ofte er av stor betydning.²⁹

²⁶ Aarbakke mfl. (2017) s. 299.

²⁷ NUT 1970: 1 s. 81.

²⁸ NOU 1996: 3 s. 123.

²⁹ Eide (2009) s. 59.

En erverver kan anses som uønsket av flere grunner. For det første er en rekke aksjonærrettigheter i aksjeloven knyttet til om aksjeeieren eier over en viss andel av aksjene i selskapet. Et eksempel er hvor en erverver oppnår «*kontrollerende eierandel*» i selskapet. Det følger av aksjeloven § 5-17 (1) første punktum at «En beslutning av generalforsamlingen krever flertall av de avgitte stemmer, om ikke annet er bestemt i loven». Det vil si at en aksjeeier som har en eierandel på over 50 % av de stemmeberettigede aksjene i selskapet kan, med enkelte unntak, ta viktige beslutninger i selskapet på egen hånd. Overdragelse av kontrollerende eierandel kan derfor ha stor betydning for beslutninger som tas i selskapet. Et annet eksempel er hvor en erverver oppnår andel som for vedtektsendring på to tredeler av de avgitte stemmer samt av aksjekapitalen som er representert på generalforsamlingen, eller negativt flertall på en tredel, jf. aksjeloven § 5-18 (1). Videre kan en aksjeeier anses som uønsket dersom den oppnår en eierandel som ligger tett opp mot en av disse grensene. Aksjeeierne har ikke plikt til å møte på generalforsamlingen, og stemmene beregnes ut fra de som møter, jf. aksjeloven §§ 5-17 (1) og 5-18 (1). En aksjeeier som eier en andel av aksjene som ligger tett opp mot for eksempel grensene nevnt ovenfor, kan gå over en av grensene dersom en eller flere aksjeeiere ikke møter på generalforsamlingen. For det andre kan en erverver anses som uønsket hvis den skaper et dårlig omdømme for selskapet. Det kan for eksempel være tilfellet hvor aktøren bedriver virksomhet som ikke har generell støtte i samfunnet.³⁰ For det tredje kan en erverver være uønsket fordi den for eksempel har konkurrerende interesser, eller avvikende forretningsstrategier.³¹

Kontrollhensynet ivaretas også av samtykkekravet i aksjeloven § 4-15 (2), hvor det heter at «Erverv av aksje er betinget av samtykke fra selskapet med mindre det er fastsatt i vedtektene at samtykke ikke kreves [...]». Det følger av aksjeloven § 4-16 (1) annet punktum at det som hovedregel er selskapets styre som samtykker til overdragelsen. Fordi styret, som hovedregel, velges av generalforsamlingen etter alminnelig flertallskrav, er det aksjeeierne med kontrollerende eierandel (aksjemajoriteten) som beskyttes av samtykkekravet dersom det foreligger uenigheter mellom aksjemajoriteten og aksjeminoriteten over hvem som kan erverve aksjer i selskapet, jf. aksjeloven § 6-3 jf. § 5-17 (1). Forkjøpsretten vil imidlertid være til beskyttelse for alle aksjeeierne, uavhengig av eierandel, fordi alle aksjeeierne har samme

³⁰ Truyen (2010) s. 326.

³¹ Eide (2009) s. 60.

prioritet, jf. aksjeloven § 4-22 (1). I tillegg krever samtykkenektelse at det foreligger «saklig grunn», jf. aksjeloven § 4-16 (2) første punktum. Et slikt vilkår gjelder ikke ved utøvelse av forkjøpsretten. Det må likevel påpekes at forkjøpsretten kun vil være til beskyttelse for aksjeeierne hvor aksjeeierne har kapital til å utøve forkjøpsretten. Hvor det ikke er tilfellet kan samtykkekravet fungere som en sikkerhet for at uønskede erververe ikke trer inn i selskapet.

2.2.2 Maktfordelingshensyn

Forkjøpsretten er også, i tillegg til kontrollhensynet, begrunnet i maktfordelingshensyn. I forarbeidene heter det at en forkjøpsrett gir aksjeeierne «[...] en mulighet til å opprettholde sin forholdsmessige eierandel i selskapet».³² Utøvelsen av forkjøpsretten vil bidra til at maktbalansen i selskapet holder seg stabil, og hindre at noen aksjeeiere blir for dominerende i forhold til andre.³³ Maktbalansen vil kunne opprettholdes der samtlige aksjeeiere utøver forkjøpsretten, og tildeles aksjer i samsvar med sin forholdsmessige andel, jf. aksjeloven § 4-22 (2) første punktum. Det må likevel påpekes at det kan skje forskyvninger i maktforholdet selv om alle aksjeeierne utøver forkjøpsretten.³⁴ Fordi en rekke aksjonærrettigheter etter aksjeloven utløses ved å eie over en viss andel i selskapet kan en utøvelse av forkjøpsretten, som gjør at en eksisterende aksjeeier overstiger kravet til en av disse bestemmelsene, føre til at maktforholdet endrer seg.

2.3 Indirekte eierskifte etter aksjeloven

Det første spørsmålet er om forkjøpsrett ved indirekte eierskifte faller inn under ordlyden i aksjeloven §§ 4-15 (3) jf. 4-19 (1) og § 4-21, til tross for det skisserte utgangspunktet om at slike transaksjoner ikke dekkes av bestemmelsens ordlyd.

Etter ordlyden og sammenhengen mellom bestemmelsene i aksjeloven, må «aksje som har skiftet eier» i aksjeloven §§ 4-15 (3) og 4-19 (1) første punktum, forstås som aksjer i målselskapet, hvor aksjeeierne som gjør gjeldende en forkjøpsrett eier aksjer. Ved spørsmål om indirekte eierskifte utløser en forkjøpsrett, er det imidlertid ikke aksjene i målselskapet som overdras, men aksjer i et nivå over, i et eierselskap utenfor aksjeeierne i målselskapet sin kontroll. Det kan da vanskelig sies å være foretatt et «eierskifte» i målselskapet etter aksjeloven

³² NOU 1996: 3 s. 123.

³³ Eide (2009) s. 18.

³⁴ Eide (2009) s. 18–19.

§ 4-21 (1). En naturlig språklig forståelse av ordlyden i aksjeloven trekker derfor i retning av at det ikke utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Aksjelovens forarbeider er tause om spørsmålet. Det er uklart hvilken slutning som kan trekkes ut av dette. Det kan være at lovgiver har ment at det ikke skal utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, ikke har sett problemstillingen eller valgt å ikke ta stilling til den.

Aksjelovens system om varsling og frister trekker også i retning av at forkjøpsrett ved indirekte eierskifte ikke omfattes.³⁵ Det følger av aksjeloven § 4-12 at «Erververen av en aksje skal straks sende melding til selskapet om sitt aksjeerverv». «Selskapet» må her forstås som det selskap hvor aksjene erverves. Ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte vil «selskapet» være eierselskapet. Videre følger det av aksjeloven § 4-20 at «Selskapet skal straks varsle rettighetshaverne når det mottar melding om eierskifte etter § 4-12, eller dersom en aksjeeier underretter selskapet om at en aksje er avhendet [...]». Aksjeeierne skal deretter, ved melding til selskapet, gjøre forkjøpsretten gjeldende senest to måneder etter at selskapet fikk melding om eierskiftet, jf. aksjeloven § 4-23 (1). Den som erverver en aksje i eierselskapet har dermed kun plikt til å varsle eierselskapet om ervervet, med den følge at verken målselskapet eller målselskapets aksjeeiere får varsel om endring i eierstrukturen i eierselskapet. Følgelig vil ikke aksjeeierne i målselskapet kunne gjøre en forkjøpsrett gjeldende innen fristen.

En naturlig språklig forståelse av ordlyden, sammenfalt med aksjelovens system, taler derfor for at forkjøpsrett ved indirekte eierskifte ikke faller inn under en naturlig språklig forståelse av ordlyden, jf. aksjeloven §§ 4-15 (3), jf. § 4-19 (1) første punktum og § 4-21.

³⁵ Truyen (2010) s. 328–330, Bale og Røsås (2005) s. 50.

3 Ordlyden som absolutt eller relativ forutsetning

3.1 Innledende bemerkninger

Konklusjonen om at et eierskifte i eierselskapet ikke utløser en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet etter aksjeloven, kan føre til urimelige resultater. Årsaken er at overdragelse av «bestemmende innflytelse» i eierselskapet kan ha direkte virkning på beslutninger som tas i målselskapet. Begrepet «bestemmende innflytelse» blir i aksjeloven anvendt som begrep for å definere når et selskap regnes som et morselskap. Et morselskap er et aksjeselskap, eller eventuelt et allmennaksjeselskap, som har kontrollerende eierandel i et annet selskap, eller som på annet grunnlag kan velge flertallet i det andre selskapets styre, jf. aksjeloven § 1-3 (2) jf. § 1-4 (1). I den videre fremstillingen vil imidlertid «bestemmende innflytelse» benyttes for situasjoner hvor en aktør, uavhengig av om det er et aksjeselskap eller ikke, har kontrollerende eierandel i et eierselskap eller på annet grunnlag kan velge eierselskapets styre.

Som utgangspunkt er det eierselskapets styre som representerer selskapet utad, jf. aksjeloven § 6-30. Når det skal stemmes for aksjene eierselskapet eier i målselskapet, på målselskapets generalforsamling, er det derfor som hovedregel en representant fra styret i eierselskapet som stemmer for eierselskapets aksjer. Hovedregelen er, som nevnt, at et styre velges av generalforsamlingen etter alminnelig flertallskrav, jf. aksjeloven § 6-3, jf. § 5-17. En overdragelse av bestemmende innflytelse i eierselskapet kan derfor føre til at eierselskapet får et nytt styre. Generalforsamlingen i eierselskapet har videre, som hovedregel, en instruksjonsmyndighet til styret, jf. aksjeloven § 5-1 (1).³⁶ Representanten fra styret vil derfor stemme i tråd med aksjemajoritetens ønske når den skal stemme på vegne av eierselskapets aksjer i målselskapet. På den måten vil overdragelse av bestemmende innflytelse i eierselskapet kunne påvirke beslutninger som tas i målselskapet. Aksjeeierne i målselskapet har da indirekte fått en ny aktør å forholde seg til på eiersiden, som de ikke har hatt anledning til å kontrollere. Hensynene som begrunner forkjøpsretten kan da sies å vannes ut.

³⁶ Se NOU 1996: 3 s. 127 hvor det heter at «Første ledd fastslår at generalforsamlingen er selskapets øverste organ. Som utgangspunkt har derfor generalforsamlingen instruksjonsmyndighet- og omgjøringsmyndighet overfor styret [...]».

En slik situasjon, hvor det ikke utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte etter loven, kan virke særlig urimelig overfor de øvrige aksjeeierne i målselskapet dersom eierskiftet i eierselskapet bærer preg av å være en omgåelse av forkjøpsretten. En omgåelse kan forklares som at en aktør, med hensikt, har gjennomført en transaksjon for å oppnå et gunstig rettslig resultat som har støtte i bestemmelsens ordlyd, slik at den isolert sett er innenfor regelverket, men strider mot de hensyn som ligger bak bestemmelsen.³⁷ Bakgrunnen for at en aksjeeier kan ønske å omgå forkjøpsretten i målselskapet er at den utgjør en begrensning i aksjenes omsettelighet, og kan følgelig påvirke aksjenes verdi. En potensiell erverver legger gjerne inn en margin i prisen for å dekke kostnadene knyttet til ervervet i tilfelle forkjøpsretten utøves.³⁸ I tillegg kan erververen legge inn en margin i prisen som sikkerhet for at kjøpesummen ikke er den samme som løsningsrettssummen.^{39,40} Det kan også foreligge et ønske om å overdra aksjene til en konkret aktør som ikke omfattes av unntaket i aksjeloven § 4-21 (1), jf § 1-5 (2). Det var tilfellet i den nevnte SFE-saken hvor fylkeskommunen ønsket å overdra aksjer til kommuner i fylket, uten at det utløste en forkjøpsrett.⁴¹

Spørsmålet videre er derfor om det likevel kan utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, selv om det strider mot ordlyden i aksjeloven. Ettersom det er eierselskapets aksjer i målselskapet som er gjenstand for en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, vil en utløsning av forkjøpsretten i slike tilfeller føre til at eierselskapets eierinteresser i målselskapet påvirkes av transaksjoner foretatt av en aksjeeier. Det strider mot den klare hovedregelen i aksjeselskapsretten som omhandler at aksjeselskaper regnes som egne juridiske personer, som ikke skal identifiseres med handlinger foretatt av aksjeeierne.⁴² En utløsning av en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte vil derfor stride mot aksjeselskapets *rettssubjektivitet*. For at det skal utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte må det foretas en *gjennomskjæring av aksjeselskapsformen* eller *identifikasjon* mellom eierselskapet og eierselskapets aksjeeier. *Gjennomskjæring* eller *identifikasjon* vil si at aksjeselskapet og aksjeeieren anses som det

³⁷ Skar (2019) s. 275, TSOFT-2018-35449 s. 25.

³⁸ Truyen (2015) s. 4.

³⁹ Truyen (2015) s. 4.

⁴⁰ Den som utløser en forkjøpsrett trer ikke inn i kjøpsavtalen mellom selger og erverver, og «virkelig verdi» etter aksjeloven § 4-23 (2) jf. § 4-17 (5) er ikke nødvendigvis lik kjøpesum.

⁴¹ LG-2018-178353.

⁴² Woxholth (2018) s. 142, Truyen (2010) s. 320, Eide (2009) s. 403–404, Andenæs (2016) s. 36, Aarbakke mfl. (2017) s. 36.

samme rettssubjektet i den aktuelle situasjonen.⁴³ Fremstillingen vil derfor først belyse, i punkt 3.2, om det kan foretas en identifikasjon mellom eierselskapet og eierselskapets aksjeeier.

En identifikasjon krever hjemmel i et rettsgrunnlag. Spørsmålet i punkt 3.3–3.5 er derfor om alternative rettsgrunnlag kan hjemle en slik identifikasjon, ved spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte. Oppgaven vil belyse om det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven, en analogisk tolkning av lov 9. desember 1994 nr. 64 om løysingsrettar (løsningsrettsloven) § 11 femte ledd, eller om det kan anvendes en ulovfestet regel om omgåelse.

3.2 Identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier

Det første spørsmålet er om det kan foretas en identifikasjon mellom eierselskapet og eierselskapets aksjeeier, ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte.

Hovedregelen om at aksjeselskap og aksjeeier ikke skal identifiseres med hverandre kommer ikke direkte til uttrykk i aksjeloven, men forutsettes av ulike bestemmelser. Ved registrering av aksjeselskap i Foretaksregisteret kan aksjeselskapet pådra seg egne rettigheter og plikter overfor tredjepersoner, jf. aksjeloven § 2-20. Inngår selskapet en avtale, eller tas det opp gjeld i selskapets navn, er det i utgangspunktet selskapet som er pliktsubjektet, og ikke de enkeltpersoner som inngår avtalen, eller aksjeeierne i selskapet.⁴⁴ Det følger videre av aksjeloven § 1-2 (1) at aksjeeierne ikke har ansvar for selskapets gjeld. I tillegg har aksjeselskaper partsevne ved søksmål, jf. lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) § 2-1 (1) bokstav c.

Avgjørelsen i Rt. 1994 s. 1002 er illustrerende for å belyse hovedregelen om at aksjeselskap og aksjeeier ikke skal identifiseres med hverandre. Saken omhandlet en aksjeeier som var eneeier, styreformann og daglig leder i et aksjeselskap, hvor han hadde tilegnet seg til sammen kr. 257 000,- av selskapets midler. Spørsmålet var om tilegnelsen var å regne som underslag. Et av vilkårene i lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven) § 324 første ledd bokstav a, er at løsoregjenstanden eller pengefordringen som tilegnes, «tilhører en annen». Fordi han var eneaksjonær var spørsmålet om han kunne identifiseres med selskapet slik at selskapets midler ikke var noe som «tilhører en annen». Førstvoterende uttaler på s. 1004 at «Jeg mener det gir

⁴³ Nåmdal (2008) s. 75.

⁴⁴ Eide (2009) s. 404.

best sammenheng i reglene om selskapet også i relasjon til bestemmelser i straffeloven som beskytter tredjemanns formuesinteresser, betraktes som «en annen» enn aksjonæren og aksjonærene». Avgjørelsen viser at aksjeselskapet og aksjeeieren ikke kunne identifiseres med hverandre. Aksjeeieren kunne dømmes for underslag selv om han var eneaksjonær.

Manglende identifikasjon mellom aksjeeier og aksjeselskap kan imidlertid føre til urimelige resultater som ikke kan aksepteres.⁴⁵ Hvis for eksempel A har forpliktet seg overfor B til å unnlate å foreta en viss virksomhet, kan ikke A komme unna forpliktelsen ved å foreta virksomheten gjennom sitt heleide aksjeselskap.⁴⁶ Lovgiver har derfor i visse tilfeller valgt å lovfeste en identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier for å unngå slike omgåelser.^{47,48} Lovgiver har imidlertid ikke lovfestet en identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte.⁴⁹ Spørsmålet er derfor om eierselskapet og eierselskapets aksjeeier kan identifiseres når det ikke følger direkte av loven.

Identifikasjon på ulovfestet grunnlag har særlig vært aktuelt vedrørende *ansvarsgjennombrudd*.⁵⁰ Ansvarsgjennombrudd vil si at aksjeeierne blir ansvarlige for selskapets økonomiske forpliktelser, og utgjør dermed et unntak fra hovedregelen i aksjeloven § 1-2.⁵¹ Spørsmålet har vært om ansvarsgjennombrudd kan utgjøre et selvstendig rettsgrunnlag for identifikasjon.⁵² Ansvarsgjennombrudd vil ikke være aktuelt ved spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, da spørsmålet ikke omhandler aksjeeiernes økonomiske forpliktelser overfor eierselskapet. Rettspraksis vedrørende ansvarsgjennombrudd kan likevel si noe om terskelen for å foreta identifikasjon, hvor identifikasjon ikke følger av ordlyden. Det må likevel påpekes det faktum at det at aksjeeierne ikke er ansvarlig for selskapets gjeld kan anses som en av grunnpilarene i aksjeselskapsretten. Selve definisjonen av et aksjeselskap i § 1-1 (2) er at deltakerne ikke er personlig ansvarlige for selskapets forpliktelser. Avgjørelser vedrørende ansvarsgjennombrudd vil derfor ha begrenset rettskildemessig vekt for spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte.

⁴⁵ Aarbakke mfl. (2017) s. 39.

⁴⁶ Andenæs (2016) s. 38.

⁴⁷ Woxholth (2019) s. 142.

⁴⁸ Se eksempel på en lovfestet identifikasjon i lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) § 6-1.

⁴⁹ Truyen (2010) s. 320.

⁵⁰ Truyen (2010) s. 320.

⁵¹ Andenæs (2016) s. 38.

⁵² Truyen (2010) s. 320.

I de fleste avgjørelser vedrørende ansvarsgjennombrudd har Høyesterett avgjort at terskelen ikke er nådd.⁵³ Dette tilsier at terskelen for å konstatere identifikasjon på ulovfestet grunnlag er høy. I avgjørelsen i RG-2007-411 kom lagmannsretten likevel frem til at ansvarsgjennombrudd kunne gjøres gjeldende som selvstendig rettsgrunnlag. Saken gjaldt en person som var eneksjonær, enestyrer og daglig leder i et aksjeselskap. Over en periode hadde det ikke vært ordinær virksomhet i selskapet, før det ble reist et erstatningssøksmål. Selskapet tapte saken, og ankemotparten ble tilkjent saksomkostninger. Problemet var at selskapet ikke hadde kapital. Spørsmålet var derfor om ankemotparten kunne kreve saksomkostningene dekket av aksjeeieren personlig. Lagmannsretten uttaler at:

«Ansvarsgjennombrudd vil i dette tilfellet ikke være i strid med de hensyn som ligger til grunn for bestemmelsen om ansvarsfrihet, og sterke rimelighetshensyn tilsier at Gilje holdes personlig ansvarlig».

Lagmannsretten kom frem til at årsaken til at aksjeeieren hadde reist søksmålet gjennom aksjeselskapet, var for å omgå saksomkostninger i tilfelle tap. Lagmannsretten kom derfor frem til at aksjeeieren kunne identifiseres med selskapet. Aksjeeieren anket saken til Høyesterett, men Høyesteretts kjæremålsutvalg fant det «klart at anken ikkje ville føre fram».⁵⁴ Dommen i lagmannsretten kan derfor forstås å være i samsvar med Høyesteretts oppfatning, og vil følgelig ha rettskildemessig vekt.⁵⁵ Avgjørelsen trekker i retning av at når en aksjeeier har forsøkt å omgå et regelverk, kan formålene som begrunner regelverket tilsi at det kan foretas en identifikasjon hvor det ikke følger direkte av loven.

Utenfor tilfeller for ansvarsgjennombrudd, har Høyesterett uttalt i Rt. 1994 s. 581 (Scanvest) s. 587 at «Det kan [...] ikke ses at det foreligger noen alminnelig regel om identifikasjon utenfor de lovgitte områdene [...]». I senere avgjørelser har Høyesterett åpnet opp for en identifikasjon mellom aksjeeiere på ulovfestet grunnlag.⁵⁶ Det finnes imidlertid lite rettspraksis om identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier.

⁵³ Se for eksempel Rt. 1996 s. 672 (Kongeparken) og Rt. 1996 s. 742 (Minnor). Se også Rt. 2010 s. 306 (Hempel) hvor det ble konstatert identifikasjon, men hvor det er diskutert om saken egentlig omhandlet ansvarsgjennombrudd, jf. Woxholth (2018) s. 147.

⁵⁴ HR-2007-154-U.

⁵⁵ Woxholth (2018) s. 146.

⁵⁶ Rt. 2012 s. 1628 (Nordavis).

Avgjørelsen i Rt. 1989 s. 1198 (Gardermoen Flyrestaurant) kan likevel være illustrerende. I saken ble overdragelse av aksjer i et aksjeselskap ansett som en direkte overdragelse av leierett. Saken gjaldt en avtale mellom staten v/Luftfartsdirektoratet og Gardermoen Flyrestaurant AS om leie av lokaler på flyplassen. Driverne av restauranten hadde over lengre tid drevet restaurantvirksomhet på flyplassen privat, men overførte etter hvert driften til et aksjeselskap. Eierne av aksjeselskapet overdro så aksjene i selskapet. Luftfartverket mente at overdragelsen var i strid med en bestemmelse i leiekontrakten som blant annet gikk ut på at leierens leierettigheter ikke kunne overdras uten statens godkjenning. Spørsmålet var om bestemmelsen kunne gjøres gjeldende selv om det ikke var rettighetene i kontrakten som var overdratt, men aksjene i aksjeselskapet. Høyesterett uttaler på s. 1201:

«Det er heller ikke tvil om at den alminnelige regel er at et aksjeselskap beholder sin identitet om aksjene skifter eier. For de kontraktsforhold selskapet står i, innebærer således ikke skifte i eierforholdet til aksjene at medkontrahenten har fått å gjøre med en annen kontraktspart. Det er imidlertid også akseptert at det kan foreligge særlige omstendigheter som gjør at eierskifte av aksjene vil få samme virkning for et kontraktsforhold som om rettigheten var blitt overdratt til en annen person eller selskap. Det er et slikt tilfelle vi etter min mening står overfor her og jeg skal peke på de særlige forhold som tilsier dette».

I avgjørelsen ble aksjeeierne identifisert med aksjeselskapet, slik at salget av aksjene fikk direkte virkninger for aksjeselskapet. Det må påpekes at det som gjorde at det forelå «særlige forhold» i saken var at kontrakten bar preg av å være personlig. Bakgrunnen for kontraktsinngåelsen var at Luftfartsdirektoratet ønsket at akkurat disse personene skulle drive restauranten. Identifikasjonen ble derfor hjemlet i at overdragelsen av aksjene i selskapet måtte anses som et vesentlig mislighold av avtalen. Ved spørsmål om aksjeselskap og aksjeeier kan identifiseres ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, vil det ikke være tale om mislighold av avtaler, og avgjørelsen gir derfor ikke svar på hvilket rettsgrunnlag som kan hjemle en identifikasjon i et slikt tilfelle. Det dommen likevel synes å åpne opp for er at hvor transaksjonen er i strid med formålene som begrunner regelverket, kan det foretas en identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier. Liknende synspunkter kan også vektlegges ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte. Hvor formålene med forkjøpsretten er overtrådt trekker det i retning av at det kan foretas en identifikasjon mellom

eierselskapet og eierselskapets aksjeeiere, ved eierskifter i eierselskapet. Terskelen for å foreta en identifikasjon som ikke følger direkte av lovens ordlyd, må imidlertid anses å være høy.

3.3 Utvidende tolkning

3.3.1 Utvidende tolkning ved indirekte eierskifter

Spørsmålet er om det kan foretas en utvidende tolkning av ordlyden «aksje som har skiftet eier», jf. aksjeloven § 4-15 (3), jf. § 4-19 (1) første punktum, og «enhver form for eierskifte», jf. aksjeloven § 4-21 (1), slik at målselskapets aksjeeiere kan gjøre gjeldende en forkjøpsrett ved eierskifter i eierselskaper. Ved en utvidende tolkning gis ordlyden i loven en videre anvendelse enn hva en naturlig språklig forståelse skulle tilsi.⁵⁷ En slik tolkning er gjerne begrunnet i at formålene som begrunner lovregelen tilsier at ordlyden er for snever. Det foretas da en formålsrettet tolkning av ordlyden.⁵⁸

Aksjeloven har tradisjonelt vært formalistisk orientert.⁵⁹ Det vil si at domstolene har tolket aksjeloven strengt etter ordlyden. Det kan begrunnes i at aksjeloven skal fungere generelt, og virke utad med stor publisitet til en ubestemt krets av aksjeeiere.⁶⁰ Hensynet til forutberegnelighet for eksisterende, og fremtidige aksjeeiere står følgelig sterkt. Forutberegnelighet i aksjeselskapsretten er viktig for å stimulere til forretningsvirksomhet.⁶¹ Manglende forutberegnelighet kan påvirke aksjenes omsettelighet, og følgelig føre til problemer for eksempel for selskaper som trenger kapital, eller for en aksjeeier som ønsker å tre ut av selskapet. Hvis det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter kan det for eksempel føre til usikkerhet rundt eierskifter i eierselskaper, og følgelig påvirke omsetteligheten for slike aksjer.⁶² Organisering ved eierselskaper er en fullt legitim konstruksjon, og hensynet til forutberegnelighet for aksjeeierne taler derfor for en høy terskel for å foreta en utvidende tolkning. Det gjelder særlig hvor ordlyden er klar.

Avgjørelsen i Rt. 2000 s. 1792 (Montel) er illustrerende for et tilfelle hvor Høyesterett likevel har valgt å gå utenfor det som følger av en naturlig språklig forståelse av ordlyden i aksjeloven.

⁵⁷ Andenæs (2009) s. 33.

⁵⁸ Andenæs (2009) s. 35.

⁵⁹ Truyen (2015) s. 4.

⁶⁰ Eide (2009) s. 415.

⁶¹ Skar (2019) s. 276.

⁶² Eide (2009) s. 414.

Saken omhandlet et selskap med to aksjeeiere, hvor det var besluttet at det skulle foretas en nedskrivning av aksjekapitalen og sletting av de eksisterende aksjene. Aksjekapitalen ble deretter satt opp igjen. Den tidligere minoritetsaksjeeieren, som hadde fått sine aksjer slettet, ønsket en gransking av selskapet fordi hun mistenkte at regnskapene var ukorrekte. Etter aksjeloven § 5-25 kan gransking fremsettes av en «aksjeeier». En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at rettighetene er forbeholdt de eksisterende aksjeeierne i selskapet, noe hun ikke var lenger. Spørsmålet var derfor om «aksjeeier» kunne tolkes utvidende til å også omfatte tidligere aksjeeiere.

Førstvoterende, som representerte mindretallet på to dommere, uttaler på s. 1797 at når den tidligere aksjeeieren «[...] ikke lenger har noen andre aksjeeierrettigheter, har hun også av den grunn mistet retten til å kreve gransking», og argumenterer derfor for at aksjeloven skulle tolkes strengt etter ordlyden. Annenvoterende, som representerte flertallet på tre dommere, uttaler på s. 1798 at:

«Eg er einig i at dersom innhaldet i omgrepet aksjeiegar i denne føresegna skulle fastleggjast berre med grunnlag i ordlyden, ville personar eller føretak som ikkje lenger er aksjeeigarar når gransking blir kravd, falle utanom. Eg er komen til at ei tolking ut frå ei naturleg lesing av ordlyden ikkje kan vere avgjerande».

Videre uttaler annenvoterende på s. 1799 at:

«Det sentrale er etter mitt syn at ordet aksjeiegar må tolkast slik at det gir eit effektivt vern for mindretalsaksjeiegarar, som elles kan risikere ikkje å kunne reise søksmål eller krevje gransking etter at aksjane er skrivne bort av eit fleirtal på generalforsamlinga».

Annenvoterende var enig i at etter en naturlig språklig forståelse av ordlyden kunne ikke den tidligere aksjeeieren kreve gransking av selskapet. Annenvoterende kom likevel frem til at det kunne foretas en utvidende tolkning av aksjeloven. Sammenhengen med andre regler i aksjeloven, herunder søksmålsfristen i aksjeloven § 5-23, tilsa at ordlyden var for snever.⁶³ I tillegg tilsa hensynene bak bestemmelsen at en aksjeminoritet, som på bakgrunn av en beslutning av aksjemajoritet, hadde fått nedskrevet aksjene, måtte få kreve gransking av selskapet. Avgjørelsen viser at det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven hvor formålsbetraktninger tilsier det. Den skarpe dissensen i dommen gjør likevel at den må

⁶³ Rt. 2000 s. 1792 s. 1798.

anvendes med forsiktighet. Det er også viktig å merke seg at utover det faktum at Høyesterett gikk utenfor ordlyden, forelå det ikke sterke hensyn *mot* å foreta en utvidende tolkning.^{64,65}

Høyesterett har ikke besvart spørsmålet om man kan foreta en utvidende tolkning av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett, slik at indirekte eierskifter omfattes. I motsetning til avgjørelsen i Montel-dommen kan det foreligge sterke grunner mot å tolke aksjeloven utvidende i slike tilfeller.

Ved tolkning av løsningsrettsbestemmelser i vedtekter har Høyesterett anvendt et objektivt tolkningsprinsipp.⁶⁶ I Rt. 1998 s. 1584 var spørsmålet om en vedtektsbestemmelse, hvor det het at en forkjøpsrett skulle utløses ved «arv», kunne gjelde tilsvarende ved testamentarv. Førstvoterende uttaler på s. 1589 at «Subjektive oppfatninger blant stifterne eller blant eierne på et visst tidspunkt vil, så lenge de ikke har kommet til uttrykk i vedtektene, vanligvis ha liten gjennomslagskraft, iallfall i forhold til en klar ordlyd». Det bør som hovedregel anvendes et objektivt tolkningsprinsipp også ved tolkning av aksjeloven. Både vedtekter og aksjeloven skal fungere generelt for eksisterende og fremtidige aksjeeiere i selskapet, og hensynet til forutberegnelighet står følgelig sterkt.

Rettspraksis som omhandler tolkning av avtalefestede bestemmelser om forkjøpsrett, viser at det er en høy terskel for å foreta en utvidende tolkning også her. Avgjørelsen i Rt. 1965 s. 140 er illustrerende. En tidligere eier av en eiendom hadde i skjøtet skrevet at «Selgeren forbeholder seg i tilfelle salg, forkjøpsretten til eiendommen». Spørsmålet var om en arving av den tidligere eieren kunne gjøre gjeldende en forkjøpsrett som følge av overdragelse ved arv. Annenvoterende, som representerte flertallet (3–2), uttaler på s. 144 at hvor det ikke fantes klare opplysninger om formålet bak avtalen «[...] skal [man] være forsiktig med å legge mer i klausulen enn man har sikker dekning for, eller som det også uttrykkes, at en bestemmelse om forkjøpsrett i tvilstilfelle bør tolkes innskrenkende». I HR-2017-1664-A, som omhandlet om en fusjon utløste en forkjøpsrett hvor det var avtalt en forkjøpsrett «ved salg», viser Høyesterett i avsnitt 38 til uttalelsen i Rt. 1965 s. 140 og uttaler at den «[...] har gode grunner for seg. En forkjøpsrett kan ha følbare negative følger for eierens mulighet til å råde over eiendommen og virke negativt på omsetningsverdien».

⁶⁴ Eide (2009) s. 408.

⁶⁵ Lagmannsretten hadde imidlertid lagt vekt på at en granskning ville være «meget byrdefull» for selskapet, jf. LB-1999-2038.

⁶⁶ Eide (2009) s. 69.

Avgjørelsene gjaldt spørsmål om tolkning av vedtekter og avtaler, og har derfor ikke direkte overføringsverdi på spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter etter aksjeloven. Høyesteretts uttalelse i HR-2017-1664-A må likevel sies å gjelde også for aksjelovens regulering av forkjøpsretten. En forkjøpsrett etter aksjeloven vil også kunne virke negativt på aksjenes omsetningsverdi. Det taler i retning av at når lovgiver har valgt å ikke lovfeste forkjøpsrett ved indirekte eierskifte skal man være forsiktig med å tolke en klar ordlyd utvidende.

Den nevnte Gardermoen Flyrestaurant-dommen kan være illustrerende for hvilke tilfeller det kan foretas en utvidende tolkning ved eierskifter i eierselskaper. Høyesterett la vekt på at salget av aksjene i selskapet fikk de samme virkningene for kontraktsforholdet, som om rettighetene ble overdratt direkte.⁶⁷ Liknende synspunkter kan også legges til grunn for spørsmålet om det kan foretas en utvidende tolkning av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett. Det må da spørres om eierskiftet i eierselskapet får de samme virkningene for aksjeeierne i målselskapet, som om aksjene var overdratt direkte i målselskapet. Dette synes å ha vært vektlagt i RG-2006-73. I saken var det foretatt selskapsrettslige endringer i eierselskapet slik at et nytt selskap i samme konsern overtok driften. Det nye eierselskapet hadde en annen hovedaksjonær enn det tidligere eierselskapet. I målselskapets vedtekter het det at en forkjøpsrett ble utløst dersom en aksjeeier ønsket å «avhende aksjer til andre enn ektefeller og/eller barn». Lagmannsretten kom for det første frem til at byttet av eierselskap var å regne som et eierskifte som utløste forkjøpsretten. Videre uttaler lagmannsretten at:

«I Butikkdrifts tid hadde X Mat i realiteten tre eiere – A, Hagefamilien og NorgesGruppen – og sistnevnte var klart den minste, med vel 17 % indirekte eierskap. Ved at Hagefamilien ikke lenger bare samarbeider med NorgesGruppen, men er blitt en del av denne, ble maktforholdene i X Mat endret. Det er derfor naturlig å se det slik at det også har skjedd et reelt eierskifte».

Dommen gjaldt tolkning av vedtekter og aksjonæravtaler, og kan ikke anvendes direkte på spørsmålet om det kan foretas en utvidende tolkning av aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett. Avgjørelsen kan likevel anvendes som argument for at eierskifter i eierselskaper, reelt sett, kan utgjøre et eierskifte også for målselskaper.

⁶⁷ Se dommen s. 1202.

Samlet sett taler hensynet til forutberegnelighet for at det er en høy terskel for å tolke forkjøpsrettsbestemmelsene i aksjeloven utvidende. Samtidig taler hensynene som begrunner forkjøpsretten for at ordlyden i aksjeloven, i visse tilfeller, er for snever. For å avveie hensynene mot hverandre har juridisk litteratur oppstilt to «grunnvilkår» eller «minstevilkår» som må være oppfylt for at det skal utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter.⁶⁸ For det første må det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet. For det andre må eierskapet i målselskapet utgjøre eierselskapets vesentlige virksomhet.

Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel (verdipapirhandelloven) oppstiller liknende vilkår for tilbudsrettigheter i børsnoterte selskap. Loven gjelder ved handel i finansielle instrumenter, jf. verdipapirhandelloven § 1-1. I verdipapirhandelloven § 6-1 heter det at:

«(1) Den som gjennom erverv blir eier av aksjer som representerer mer enn 1/3 av stemmene i et norsk selskap hvis aksjene er notert på norsk regulert marked (notert selskap), plikter å gi tilbud om kjøp av de øvrige aksjene i selskapet. Tilbudsplikten bortfaller dersom det foretas salg i samsvar med § 6-8, jf. § 6-9.

(2) Som erverv etter første ledd regnes også erverv *som representerer mer enn 50 prosent av stemmene* i et selskap hvis *vesentlige virksomhet består i å eie aksjer i et selskap som nevnt i første ledd*» (min kursiv).

Annet ledd er begrunnet i å hindre omgåelser og fordi hensynene bak tilbudspliktreglene tilsier et slikt resultat.⁶⁹ Hensynene som begrunner bestemmelsen om tilbudsplikt skiller seg fra hensynene som begrunner forkjøpsretten etter aksjeloven, og det vil derfor ikke kunne foretas en analogisk anvendelse av bestemmelsen. Vilkårene i annet ledd kan likevel være av interesse for spørsmålet i oppgaven, fordi de er oppstilt slik for at lovbestemmelsen om tilbudsplikt skal være effektiv og oppfylle sitt formål.⁷⁰ Liknende vilkår kan også være hensiktsmessig å oppstille ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, for at bestemmelsene om forkjøpsrett etter aksjeloven skal være effektive og oppfylle sitt formål.

⁶⁸ Truyen (2010) s. 325–328.

⁶⁹ NOU 1996: 2 s. 116 punkt 9.3.8.2.

⁷⁰ Truyen (2015) s. 5.

3.3.2 Overdragelse av bestemmende innflytelse

I Montel-dommen var det, som nevnt, avgjørende at hensynene bak bestemmelsen i aksjeloven tilsa at også den tidligere aksjeeieren måtte få kreve gransking av selskapet. For at det skal kunne foretas en utvidende tolkning av aksjelovens §§ 4-15, jf. 4-19 og § 4-21 er det derfor avgjørende at hensynene som begrunner forkjøpsretten er krenket i målselskapet, som følge av eierskiftet i eierselskapet.⁷¹

Kontrollhensynet vil særlig anses som krenket i målselskapet hvor det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet. Det er først og fremst hvor det er overdratt bestemmende innflytelse i eierselskapet, slik at en ny aksjeeier kan velge eierselskapets styre, at aksjeeierne i målselskapet får en ny aktør å forholde seg til som de ikke har hatt anledning til å kontrollere. Eierskifte av minoritetsposter i eierselskapet vil ikke i stor grad være egnet til å true hensynene som begrunner forkjøpsretten.⁷² Det kan derfor argumenteres for at det bør oppstilles som et grunnvilkår at det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet, for at det skal kunne foretas en utvidende tolkning.

Kontrollhensynet kan imidlertid også anses som krenket i målselskapet hvor erververen av aksjene i eierselskapet for eksempel vil skape et dårlig omdømme for målselskapet.⁷³ Det vil likevel særlig være av betydning hvor erververen oppnår bestemmende innflytelse i eierselskapet, og følgelig kan påvirke beslutninger som tas i målselskapet. Fordi terskelen er høy for å tolke aksjelovens bestemmelser om forkjøpsrett utvidende, bør det oppstilles en nedre grense for identifikasjon.⁷⁴ Det å oppstille som vilkår at det må overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet, for at det skal utløses en forkjøpsrett i målselskapet, er en hensiktsmessig regel, fordi det er først og fremst i slike tilfeller at eierskifter i eierselskapet får direkte virkninger for målselskapet.

3.3.3 Eierskapet utgjør en vesentlig del av eierselskapets virksomhet

Selv om kontrollhensynet anses overtrådt i målselskapet, hvor det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet, må det samtidig tas hensyn til eierselskapets rettssubjektivitet. Ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte er det eierselskapet som er

⁷¹ Truyen (2010) s. 325–326.

⁷² Se Truyen (2010) s. 326 som argumenterer for det samme ved spørsmål om samtykkekravet.

⁷³ Truyen (2010) s. 326.

⁷⁴ Truyen (2010) s. 326.

rettssubjektet, fordi det er eierselskapets aksjer i målselskapet som er gjenstand for en forkjøpsrett. Spørsmålet er derfor om det bør oppstilles et tilleggsvilkår hvor eierselskapets rettssubjektivitet står sentralt.

Hensynet til eierselskapets rettssubjektivitet vil særlig gjøre seg gjeldende hvor det foreligger aktivitet i eierselskapet ut over å eie aksjer i målselskapet, eller hvor eierselskapet har annen særskilt egenverdi.⁷⁵ I slike tilfeller vil eierskiftet i eierselskapet bære mindre preg av å være et «reelt eierskifte» i målselskapet.⁷⁶ Hensynet til eierselskapets rettssubjektivitet, og hensynet til partene i eierskiftet, må da gå foran. Det kan derfor argumenteres for at det, i likhet med verdipapirhandelloven § 6-1, bør oppstilles et vilkår om at eierskapet i målselskapet utgjør eierselskapets vesentlige virksomhet.⁷⁷ Et slikt argument synes å ha vært vektlagt i LB-2009-9559. Et av spørsmålene i saken var om et eierskifte i eierselskapets morselskap utløste en forkjøpsrett for den øvrige aksjeeieren i målselskapet. Lagmannsretten uttaler at «I den forbindelse vil lagmannsretten [...] vise til at aksjene i Orring Byggsenter AS utgjorde en liten del av virksomheten i LA Lund AS, og var derfor en uvesentlig del av de aktuelle transaksjonene».

Hvor det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet, og eierskapet i målselskapet er eierselskapets vesentlige virksomhet, bærer overdragelsen preg av å være en omgåelse av forkjøpsretten.⁷⁸ I et slikt tilfelle kan det sannsynliggjøres at overdragelsen i eierselskapet var motivert av aksjene i målselskapet, og ikke av andre forhold i eierselskapet. Når aksjeeierne bevisst har funnet et smutthull i regelverket for å omgå forkjøpsretten i målselskapet, trekker det i retning av at partene ikke i like stor grad kan beskyttes av hensynet til forutberegnelighet.⁷⁹

I 2019 ble det fremmet et forslag om å fjerne vilkåret i verdipapirhandelloven § 6-1 om at eierselskapet må ha som sin vesentlige virksomhet å eie aksjer i målselskapet.⁸⁰ Det er begrunnet i at «Sett fra et investorbeskyttelsesperspektiv vil det neppe oppleves som noen forskjell om kontrollskifte skjer gjennom et direkte eller indirekte erverv», og at fjerning av vilkåret «[...] i bedre grad [vil] ivareta hensynene bak tilbudsreglene».⁸¹ Forslaget er ikke

⁷⁵ Eide (2009) s. 414, Truyen (2010) s. 327–328.

⁷⁶ Truyen (2010) s. 327.

⁷⁷ Se Truyen (2010) s. 327–328 hvor han argumenterer for at det bør oppstilles et slikt vilkår ved spørsmål om samtykke.

⁷⁸ Truyen (2010) s. 327.

⁷⁹ Skar (2019) s. 280.

⁸⁰ NOU 2019: 1 s. 52.

⁸¹ NOU 2019: 1 s. 52.

videre behandlet, men dersom det vedtas vil det være tilstrekkelig at det overdras en kontrollerende eierandel i eierselskapet for at det utløses en tilbudsplikt etter verdipapirhandelloven § 6-1.⁸² Det kan spørres om liknende hensyn også gjør seg gjeldende ved indirekte eierskifter etter aksjeloven.

Tilbudsplikten i verdipapirhandelloven § 6-1 er begrunnet i andre hensyn enn forkjøpsretten etter aksjeloven. Tilbudsplikten gir en mulighet for minoritetsaksjeeierne å selge seg ut av selskapet hvor en betydelig andel av aksjene eies av én aksjeeier, noe som kan påvirke aksjenes omsettelighet.⁸³ I forslaget fra 2019 synes utvalget å legge større vekt på hensynet til minoritetsaksjeeierne i målselskapet, enn hovedregelen om at aksjeselskaper og aksjeeiere ikke skal identifiseres med hverandre. Utvalget argumenterer for at hensynet til minoritetsaksjeeierne gjør seg like gjeldende uavhengig av om eierselskapets hovedformål er å eie aksjer i målselskapet eller ikke. Det kan sies også å være tilfellet ved spørsmål om indirekte eierskifter etter aksjeloven. Men ettersom tilbudsplikten i verdipapirhandelloven bygger på andre hensyn enn forkjøpsretten i aksjeloven, kan ikke utvalgets forslag få betydning for oppgavens problemstilling. Etter aksjeloven har ikke minoritetsaksjeeierne en tilbudsrettighet for majoritetsaksjeeieren eier ni ti deler av aksjene, jf. aksjeloven § 4-26 (1).

Spørsmålet videre er *hvor* mye av eierselskapets virksomhet som må bestå av å eie aksjer i målselskapet for at vilkåret skal være oppfylt.

Her er det vanskelig å oppstille noen klar grense. Det er på det rene at hvor 100 % av selskapets aktiva består av å eie aksjer i målselskapet er vilkåret oppfylt. For holdingselskaper som kun har som sitt formål å eie aksjer i målselskapet, er vilkåret klart oppfylt. Det samme må gjelde også hvor nær all aktivitet, ca. 90 %, består i å eie aksjer i målselskapet. Hvor under 50 % av eierselskapets virksomhet består av å eie aksjer i målselskapet, kan det sannsynliggjøres at overdragelsen i eierselskapet var motivert av andre egenskaper i eierselskapet, og ikke av aksjene i målselskapet, og følgelig bør ikke vilkåret være oppfylt i slike tilfeller. Utenfor disse tilfellene er rettstilstanden uklar. Truyen argumenterer for at det må foretas en helhetsvurdering hvor man ser på eierselskapets omsetning, økonomiske verdi på eierselskapets øvrige virksomhet, hva som objektivt fremstår som premissgivende for overdragelsen av aksjene i eierselskapet, og nærheten mellom eierselskapet og målselskapet.⁸⁴ Det er i alle fall klart at jo

⁸² Ikke videre behandlet per dato: 25. november 2020.

⁸³ Prop.68 L (2019-2020) s. 2.

⁸⁴ Truyen (2010) s. 328.

høyere terskelen er for at vilkåret er oppfylt, jo større sannsynlighet er det for at overdragelsen var motivert av aksjene i målselskapet, og følgelig gjør hensynet til forutberegnelighet seg mindre gjeldende for partene i eierskiftet.

3.3.4 Øvrige momenter av betydning i en helhetsvurdering

I tillegg til at vilkårene må være oppfylt, kan det foreligge andre forhold ved eierskiftet det må tas hensyn til. Det må derfor i tillegg foretas en helhetsvurdering. Momentene nevnt nedenfor er ikke uttømmende.

For det første kan ved en helhetsvurdering vektlegges om partene i overdragelsen har hatt som *hensikt* å omgå forkjøpsretten. Omgåelseshensikt kan forklares som at en aktør har forsøkt å omgå det aktuelle regelverket med forsett. I SFE-saken var det for eksempel klart at fylkeskommunen ønsket å overdra aksjene i eierselskapet, fremfor aksjene i målselskapet, med den hensikt å omgå forkjøpsretten. I et tilfelle hvor aksjeeieren bevisst har valgt å gå utenfor regelverket, taler det for at det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven.⁸⁵

Videre må det tas hensyn til om eierselskapet har flere aksjeeiere.⁸⁶ Det kan virke urimelig om de øvrige aksjeeierne i eierselskapet mister eierinteresser i målselskapet, når de ikke har foretatt en handling som utløser den tenkte forkjøpsretten.⁸⁷ At eierselskapet har flere aksjeeiere er derfor et moment i helhetsvurderingen som taler mot en utvidende tolkning. Momentet har imidlertid mindre betydning dersom det foreligger en sterk relasjon mellom aksjeeierne i eierselskapet.⁸⁸ Det vil for eksempel være tilfellet hvor aksjeeierne inngår i samme konsern.⁸⁹ Selv om hvert selskap anses som et eget rettssubjekt, vil det lettere kunne foretas en identifikasjon mellom dem, dersom hensyn for øvrig tilsier at det bør foretas en utvidende tolkning.

I tillegg må det tas hensyn til erververen av aksjene i eierselskapet. Det gjelder særlig hvor erververen ikke er klar over de underliggende forhold mellom eierselskapet og målselskapet som tilsier en utvidende tolkning.⁹⁰ Hensynet til forutberegnelighet for erververen er i slike

⁸⁵ Se mer om omgåelseshensikt i punkt 3.5.2.

⁸⁶ Eide (2009) s. 414.

⁸⁷ Eide (2009) s. 414

⁸⁸ Se for eksempel Rt. 2012 s. 1628 hvor det ble foretatt identifikasjon mellom ulike selskap i et konsern ved spørsmål om omgåelse.

⁸⁹ Et morselskap utgjør sammen med et datterselskap et konsern, jf. aksjeloven § 1-3 (1).

⁹⁰ Eide (2009) s. 414.

tilfeller et moment som taler mot en utvidende tolkning. Det motsatte vil være tilfellet hvor erververen er klar over de underliggende forhold mellom eierselskapet og målselskapet, som tilsier en utvidende tolkning.⁹¹

Det kan også vektlegges at bestemmelser vedrørende indirekte eierskifte ikke er vedtektsfestet av målselskapet. I Rt. 1994 s. 581 (Scanvest) synes det å ha vært avgjørende for resultatet at selskapet kunne ha unngått omgåelsen. Eierselskapet i saken hadde, gjennom avtale, bundet seg til at hvis det kjøpte opp aksjer i målselskapet over en viss prosent, forelå det en tilbudsplikt til de øvrige aksjeeierne i målselskapet. Spørsmålet var om dette gjaldt tilsvarende når en av aksjeeierne i eierselskapet ervervet aksjer i målselskapet. Aksjeeieren i eierselskapet fikk da, sammen med eierselskapet, en eierandel som var over den andelen som var fastsatt i avtalen at skulle utløse tilbudsplikten. Høyesterett uttaler på s. 587 at hvis tilbudsplikten skulle gjøres gjeldende måtte avtalen «[...] gis en utvidende, formålsbestemt tolking». Høyesterett uttaler videre på s. 587 at:

«En utvidende tolkning kan jeg under ingen omstendighet finne grunnlag for i et tilfelle som dette. Avtalen er en forretningsmessig avtale utformet av personer med stor profesjonell kompetanse i slike forhold. Det ville etter mitt syn åpne tvil og uklarhet om man ved tolkingen av slike avtaler skulle fravike ordlyden ut fra mer eller mindre klare antagelser om formålet. [...] Skulle den dekket en slik situasjon som oppstod ved at en utenforstående kombinerte eierskap i Scanvest med direkte kjøp av aksjer i NCI, måtte det ha kommet til uttrykk i avtalen».

Fordi aksjeeierne i målselskapet var profesjonelle parter som hadde fått profesjonell hjelp ved utformingen av avtalen, anså Høyesterett målselskapet som nærmest til å bære byrden for manglende regulering. Dette gjaldt spesielt fordi det ikke var klart om formålet med avtalen var om slike transaksjoner skulle omfattes. Manglende regulering av om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, kan derfor trekke i retning av at det ikke kan foretas en utvidende tolkning. Et slikt utgangspunkt må likevel veies opp mot at det kan være ressurskrevende og utfordrende å avdekke mulige omgåelser på forhånd.⁹² Hvis et selskap skal innta egne bestemmelser om mulige omgåelser kan det også føre til at regelverket blir uoversiktlig.⁹³ Det kan derfor ikke ses på som avgjørende at målselskapet ikke har regulert spørsmålet om det

⁹¹ Eide (2009) s. 414.

⁹² Skar (2019) s. 293.

⁹³ Skar (2019) s. 293.

utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte.⁹⁴ Det kan likevel være et moment av betydning i helhetsvurderingen.

3.3.5 Delkonklusjon

Hvor det er overdratt bestemmende innflytelse i eierselskapet, og eierskapet i målselskapet utgjør eierselskapets vesentlige virksomhet, taler gode grunner for at det bør utløses en forkjøpsrett for de øvrige aksjeeierne i målselskapet. Eierskiftet i eierselskapet vil her fremstå som så likt som et eierskifte i målselskapet, at man i realiteten kan tale om at det er skjedd et eierskifte også i målselskapet. Det kan da argumenteres for at det bør foretas en utvidende tolkning av aksjeloven §§ 4-15 (3) jf. 4-19 (1) og § 4-21 (1), fordi ordlyden er for snever.

Samtidig er terskelen høy for å tolke en klar ordlyd utvidende. Det er særlig begrunnet i hensynet til forutberegnelighet for aksjeeierne. Uklarheter vedrørende hvor langt lovbestemmelsene om forkjøpsrett strekker seg, ved transaksjoner i eierselskaper kan påvirke aksjenes omsettelighet, og følgelig aksjenes verdi i slike selskaper. Det har derfor i juridisk teori, og til dels rettspraksis, vært diskutert om andre rettsgrunnlag kan hjemle en identifikasjon mellom aksjeselskap og aksjeeier. Det er særlig om det kan foretas en analogisk tolkning av løsningsrettsloven § 11 femte ledd, eller om man kan anvende en ulovfestet regel om omgåelse.

3.4 Analogisk tolkning av løsningsrettsloven § 11 femte ledd

Løsningsrettsloven gjelder løsningsrettigheter til fast eiendom, jf. løsningsrettsloven § 1, og regulerer ikke løsningsrettigheter som faller inn under aksjeloven §§ 4-19 til 4-23, jf. løsningsrettsloven § 3 første ledd. Loven kan derfor ikke anvendes direkte ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte. Spørsmålet er likevel om løsningsrettsloven § 11 femte ledd kan anvendes analogisk.⁹⁵

En analogisk tolkning vil si at en rettsregel blir anvendt på et beslektet tilfelle, som ikke går direkte inn under vedkommende rettsregel.⁹⁶ Bruken av analogi kan forklares ut fra at like

⁹⁴ Se videre Skar (2019) s. 293 som påpeker at det for eksempel i avgjørelsen i Rt. 2012 s. 1628 hadde det vært enkelt for selskapet å oppdage omgåelsesmuligheten og følgelig vedtektsfestet bestemmelser om unngikk dette, men hvor Høyesterett likevel ga medhold til selskapet.

⁹⁵ Andenæs (1998) s. 170–171.

⁹⁶ Falkanger (2020).

tilfeller bør behandles likt.⁹⁷ På grunn av hensynet til forutberegnelighet, bør likevel terskelen for å foreta en analogisk tolkning være høy.

I løsningsrettsloven § 11 femte ledd heter det at:

«Hefter forkjøpsrett på ein eigedom som høyrer til eit selskap, kan retten til å løyse eigedomen gjerast gjeldande når ein så stor del av aksjane eller selskapspartane skiftar eigar at styringsretten i selskapet kjem på andre hender».

Bestemmelsen regulerer det tilfellet hvor det i utgangspunktet, etter avtale, skal utløses en løsningsrett ved eierskifte av eiendom, men hvor eierskiftet i dette tilfellet skjer i et selskap som eier eiendommen. Bestemmelsen regulerer dermed om det utløses en løsningsrett til eiendommen ved indirekte eierskifter.

Det taler for at bestemmelsen kan anvendes analogisk at hensynene som begrunner bestemmelsen også gjør seg gjeldende ved indirekte eierskifter etter aksjeloven. På papiret er ikke eiendommen overdratt, men reelt sett har eiendommen fått en ny eier. Det samme gjelder ved indirekte eierskifter etter aksjeloven. Andenæs argumenterte derfor i en tidligere utgave at «[...] mye kan nok tale for å anse denne bestemmelsen som uttrykk for et alminnelig prinsipp om forkjøpsretter, og dermed anvende prinsippet også i forhold til asl./asal. § 4-21 første ledd».⁹⁸

Gode grunner taler imidlertid mot å anvende løsningsrettsloven § 11 femte ledd som et alminnelig prinsipp. En naturlig språklig forståelse av «styringsretten i selskapet kjem på andre hender» kan tolkes i retning av at hvor det er overdratt bestemmende innflytelse i eierselskapet, vil vilkåret være oppfylt. Det er da styringsretten i et aksjeselskap reelt sett er kommet på andre hender. Forarbeidene til løsningsrettsloven har imidlertid en annen forståelse av ordlyden. Her heter det at avgjørelsen må

«[...] avhenge av ei konkret vurdering. Avgjerande må vere om ervervaren får ein slik posisjon i selskapet at han kan likestillast med ein eineeigar. Lovavdelinga har i tilhøve til aksjeerverv som fell inn under industrikonsesjonslova, uttalt at eit erverv av meir enn 90 % av aksjane og ein tilsvarande del av dei stemmer som kan bli gjeve på generalforsamlinga, må sjåast som ei reell overføring av selskapets aktiva.

⁹⁷ Falkanger (2020).

⁹⁸ Andenæs (1998) s. 170–171.

Departementet meiner at dette som hovudregel må kunne leggjast til grunn også i høve til ei allmenn løsningsrettslov». ⁹⁹

Styringsretten anses ikke å komme på andre hender før ca. 90 % av aksjene i selskapet er overdratt. Vilkåret kan da sies å gå «[...] vesentlig lenger enn sitt formål». ¹⁰⁰ Fordi en aksjeeier overtar bestemmende innflytelse i selskapet ved overdragelse av over 50 % av de stemmeberettigede aksjene i selskapet etter aksjeloven § 5-17 (1), vil eiendommen reelt sett få en ny eier lenge før terskelen på 90 % er nådd. Vilkåret vil derfor ikke ha særlig mye for seg for å hindre omgåelser. Det taler mot at løsningsrettsloven § 11 femte ledd kan anvendes som et alminnelig prinsipp.

Løsningsrettslovens forarbeider inneholder heller ingen henvisning til at løsningsrettsloven § 11 femte ledd skal anvendes som et alminnelig prinsipp. Ettersom løsningsrettsloven trådte i kraft før gjeldende aksjelov, kan det argumenteres for at hvis lovgiver ønsket at bestemmelsen skulle anvendes som et alminnelig prinsipp ville dette vært inntatt i forarbeidene. Det kan også argumenteres for at da ville lovgiver lovfestet en liknende bestemmelse også i aksjeloven.

I senere utgaver har Andenæs gått bort fra at løsningsrettsloven § 11 femte ledd kan anvendes som et alminnelig prinsipp. ¹⁰¹ Hvorfor Andenæs har endret mening om spørsmålet er ikke begrunnet. Det kan tenkes at endringen har bakgrunn i Rt. 2004 s. 691. Spørsmålet i saken gjaldt innløsningssum ved utøvd forkjøpsrett etter aksjeloven. Et av spørsmålene var om løsningsrettsloven § 13 sjette ledd, som omhandler å stille sikkerhet ved tvist om løsningsrettssummen med utøvelse av forkjøpsretten, kunne anvendes analogisk. Dette var noe Andenæs hadde gitt uttrykk for. ¹⁰² Lagmannsretten kom frem til at det ikke var anledning til å anvende løsningsrettsloven § 13 sjette ledd analogisk, og uttalte at:

«Lagmannsretten kan ikke se at det i forarbeidene til sistnevnte lov [...] er uttalt noe som tilsier at bestemmelsen er uttrykk for et mer alminnelig prinsipp. Lagmannsretten kan ikke se at uttalelser i juridisk litteratur som det er vist til i tingrettens kjennelse, gir rettskildemessig grunnlag for en slik regel i foreliggende tilfelle selv om lagmannsretten

⁹⁹ Ot.prp. nr. 49 (1993–1994) s. 59.

¹⁰⁰ Truyen (2010) s. 325.

¹⁰¹ Andenæs (2016) s. 206–207.

¹⁰² Andenæs (1998) s. 182.

kan se at reelle hensyn etter en nærmere vurdering i det enkelte tilfelle, vil kunne tale for at sikkerhetsstillelse bør kunne kreves». ¹⁰³

Høyesterett sluttet seg til lagmannsrettens begrunnelse. ¹⁰⁴

Det er derfor lite som taler for at løsningsrettsloven § 11 femte ledd kan anvendes som et alminnelig prinsipp på aksjelovens regler om forkjøpsrett. Selv om bestemmelsen ikke kan anvendes direkte vil den likevel ha argumentasjonsverdi, fordi regelen som utgangspunkt har gode grunner for seg. En overdragelse av eierandeler i et selskap som eier eiendommen, kan ha lik virkning på bruken av eiendommen som om eiendommen var overdratt direkte. Liknende synspunkter gjelder også ved overdragelse av bestemmende innflytelse i et eierselskap etter aksjeloven.

3.5 Omgåelse som selvstendig rettsgrunnlag

3.5.1 Omgåelse på aksjeselskapsrettens område

Spørsmålet videre er om omgåelse kan utgjøre et selvstendig rettsgrunnlag ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Omgåelse kan, som nevnt, defineres som at en aktør, med hensikt, har gjennomført en transaksjon for å oppnå et gunstig rettslig resultat som har støtte i bestemmelsens ordlyd, slik at transaksjonen isolert sett er innenfor regelverket, men strider mot de hensyn som ligger bak bestemmelsen. ¹⁰⁵ I motsetning til utvidende tolkning, er omgåelse et ulovfestet rettsgrunnlag skapt gjennom rettspraksis. Det som særlig skiller rettsgrunnlagene fra hverandre er at det ved anvendelse av en ulovfestet regel om omgåelse foreligger et element av skyld, ved at rettspraksis har oppstilt som vilkår at det må foreligge omgåelseshensikt. ¹⁰⁶ Som nevnt, er omgåelseshensikt kun et moment i en større helhetsvurdering ved utvidende tolkning.

Omgåelse som selvstendig rettsgrunnlag må skilles fra pro forma. ¹⁰⁷ Mens omgåelse gjelder et rettsanvendelsesspørsmål, gjelder pro forma et faktumspørsmål. ¹⁰⁸ Et eksempel på pro forma

¹⁰³ LG-2003-6653 i slutningen punkt 2.

¹⁰⁴ Rt. 2004 s. 691 avsnitt 43.

¹⁰⁵ Skar (2019) s. 275, TSOFT-2018-35449 (Sogn og Fjordane tingrett) s. 25.

¹⁰⁶ Se for eksempel Rt. 2012 s. 1628.

¹⁰⁷ Skar (2019) s. 273.

¹⁰⁸ Skar (2019) s. 273.

er hvor det i realiteten er foretatt et eierskifte etter loven, men hvor partene har forsøkt å skjule dette gjennom å fremvise et avtaledokument hvor det fremgår at det kun er inngått avtale om pant i aksjene.¹⁰⁹ For at de øvrige aksjeeierne i selskapet skal kunne gjøre forkjøpsretten gjeldende må de bevise at det i realiteten er foretatt et eierskifte etter loven. Ved omgåelse er transaksjonen ikke i strid med et regelverk, men i strid med formålene bak regelverket, og spørsmålet er da om en rettsanvender kan gå utenfor det som følger av regelverkets ordlyd.

Tradisjonelt har ikke omgåelse på ulovfestet grunnlov vært et stort tema på aksjeselskapsrettens område.¹¹⁰ Det kan forklares ut fra at det i utgangspunktet ikke er noe i veien for at aksjeeierne tilpasser seg rundt regelverket. Hvor det ikke finnes reguleringer som er til hinder for den aktuelle transaksjonen i verken lov, vedtekter eller avtale, taler det for at transaksjonen er fullt lovlig, og hensynet til forutberegnelighet for aksjeeierne står følgelig sterkt. Høyesterett har likevel åpnet opp for at det kan vektlegges en ulovfestet regel om omgåelse ved «rettsstridige omgåelser». Enhver transaksjon hvor aksjeeierne forsøker å tilpasse seg rundt regelverket, kan omtales som en «omgåelse», men den er ikke nødvendigvis «rettsstridig». Det er ved omgåelser som er så urimelige at de ikke kan aksepteres, at en ulovfestet regel om omgåelse kan anvendes.

Den nevnte Rt. 1994 s. 581 (Scanvest) er illustrerende. Høyesterett uttaler på s. 586 at det ikke forelå «[...] noen omgåelseshensikt som kan få betydning for saksutfallet». I et obiter dictum i saken uttaler førstvoterende på s. 587 at «[...] aksjonæravtalen [ville] etter min mening blitt utløst om Scanvest hadde dannet et datterselskap som hadde ervervet NCI-aksjene». Uttalelsen kan tolkes i retning av at hvis transaksjonen hadde hatt et større utilbørlig preg kunne resultatet blitt annerledes.¹¹¹

Videre er avgjørelsen i Rt. 1995 s. 46 (Nimbus) illustrerende. Saken omhandlet selskapet Kverneland AS («Kverneland»), hvor det het i vedtektene at ingen aksjonær kunne stemme for mer enn 10 prosent av aksjene på generalforsamlingen. En av aksjeeierne, Nimbus AS («Nimbus»), inngikk en avtale med en annen aksjeeier, Brudevold, som omhandlet at Brudevold skulle kjøpe aksjer i Kverneland og stemme i tråd med Nimbus' ønsker. I retur forpliktet Nimbus seg til å kjøpe Brudevolds aksjer på nærmere avtalte vilkår. På den måten omgikk Nimbus stemmerettsbegrensningen i vedtektene. Spørsmålet var om avtalen mellom Nimbus og Brudevold var ugyldig. Flertallet, på tre dommere, mente at stemmegivningsavtalen

¹⁰⁹ Eksempelet følger av Skar (2019) s. 273–274.

¹¹⁰ Skar (2019) s. 271.

¹¹¹ Eide (2009) s. 412.

isolert sett var en «rettsstridig omgåelse» av vedtektene i selskapet, og måtte anses som ugyldig etter NL 5-1-2¹¹², men at avtalen som helhet ikke var ugyldig. Mindretallet, på to dommere, mente at avtalen var ugyldig som følge av at den var i strid med formålet til vedtektene, og at man av den grunn ikke behøvde å ta stilling til NL 5-1-2. Mindretallet åpnet dermed opp for at avtalen kunne anses som ugyldig på ulovfestet grunnlag. Det sentrale i dommen er at flertallet og mindretallet var enige om at stemmegivningsavtalen var en «rettsstridig omgåelse» av vedtektene.

Synspunktet bringes videre i Rt. 2012 s. 1628 (Nordavis). Saken gjaldt et avis konsern, Nordavis AS («Nordavis»), som hadde en stemmeskranke i vedtektene, som i likhet med i Nimbusdommen, gikk ut på at ingen aksjeeier kunne stemme for mer enn 10 prosent av aksjene i selskapet. Harstad Tidende Gruppen AS («HTG»), som var en del av Polariskonsernet, foretok en rekke oppkjøp av aksjer i Nordavis, men fordelte aksjene utover på sine datterselskaper. Dette førte til at selskaper i Polariskonsernet til sammen fikk flertall som for vedtektsendringer på generalforsamlingen i Nordavis. På generalforsamlingen vedtok selskapene i Polariskonsernet at aksjeeierne ikke skulle identifiseres med hverandre, og at hver aksje nå skulle ha én stemme. Spørsmålet i saken var om dette var en rettsstridig omgåelse av vedtektsbestemmelsen. Førstvoterende uttaler at:

«For ordens skyld nevner jeg at en uttalelse i Rt-1994-581 (Scanvest) synes å gi en spire til den omgåelsesdoktrine som er mer utviklet i den senere Nimbusdommen. I Scanvestdommen heter det på s. 586 at det ikke forelå «noen omgåelseshensikt som kan få betydning for saksutfallet». Selv om uttalelsen er knyttet til en sak som gjaldt forståelsen av en aksjonæravtale, peker den etter mitt syn i retning av en rettssetning om at man ved rene omgøelser må kunne se bort fra den løsning som ellers ville følge av alminnelig tolkning».

Høyesterett kom enstemmig frem til at oppkjøpet og endringen av Nordavis' vedtekter var å regne som en rettsstridig omgåelse av vedtektene, og synes å fastsette at det på aksjeselskapsrettens område kan anvendes en ulovfestet regel om omgåelse hvor transaksjonen regnes som en «rettsstridig omgåelse». Dommen oppstiller to vilkår som må være oppfylt for at en omgåelse skal regnes som rettsstridig. For det første må det foreligge en omgåelseshensikt.

¹¹² Kong Christian Den Femtis Norske lov av 1687.

For det andre må transaksjonen stride mot regelverkets formål. I tillegg må det foretas en helhetsvurdering av de forhold som foreligger i hver enkelt sak.

Avgjørelsene nevnt ovenfor vil ha begrenset rettskildemessig vekt på spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, da de ikke regulerer spørsmålet direkte. Det er likevel nærliggende å tro at hvor vilkårene er oppfylt, og hensyn for øvrig, etter en helhetsvurdering, tilsier en løsning som faller utenfor bestemmelsens ordlyd, kan det anvendes en ulovfestet omgåelsesregel også her. I helhetsvurderingen vil momentene som gjelder for om det kan foretas en utvidende tolkning, være av betydning.¹¹³

3.5.2 Omgåelseshensikt

Omgåelseshensikt kan, som nevnt, forklares som at en aktør har forsøkt å omgå det aktuelle regelverket med forsett. Vedrørende spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, betyr det at aksjeeieren i eierselskapet bevisst må ha valgt å overdra aksjene i eierselskapet, fremfor aksjene i målselskapet, for å omgå forkjøpsretten i målselskapet.

Omgåelseshensikt har stått sentralt i flere Høyesterettsavgjørelser. Uttalelsen i Scanvest-dommen, om at det ikke forelå en omgåelseshensikt i saken, kan tolkes i retning av at *hvis* det forelå en omgåelseshensikt kunne saken stilt seg annerledes.¹¹⁴ I Nimbus-dommen bringes dette særlig videre av annenvoterende, som representerte mindretallet, som uttaler på s. 53 at formålet med stemmerettsavtalen «[...] var å komme utenom stemmerettsbegrensningen i Kvernelands vedtekter, og dette var, slik jeg ser det, også avtalens eneste formål». I Nordavis-dommen uttaler førstvoterende i avsnitt 59 at «Spørsmålet blir etter dette om spredningssalget har hatt som sitt eneste siktemål å omgå stemmerettsbegrensningen i vedtektene [...]». Liknende synspunkter er også fremmet i Rt. 1997 s. 1010 (Mycron) s. 1016–1017 og RG-2007-411.

Det kan være formålstjenlig å oppstille som vilkår at det må foreligge omgåelseshensikt også ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Det vil fremstå som lite forutberegnelig for aksjeeierne i eierselskapet om det anvendes en ulovfestet regel om omgåelse, dersom motivet bak transaksjonen aldri var å omgå forkjøpsretten. Motsetningsvis

¹¹³ Se punkt 3.3.4.

¹¹⁴ Rt. 1994 s. 581 s. 586.

vil ikke hensynet til forutberegnelighet gjøre seg like gjeldende dersom partene bevisst har valgt å omgå forkjøpsretten i målselskapet.¹¹⁵

Ved spørsmålet om det foreligger en omgåelseshensikt, er det viktig å se på hva som var motivet bak eierskiftet i eierselskapet. Ved bevisvurderingen er det ikke tilstrekkelig å kun vektlegge hva partene *sier* var bakgrunnen for transaksjonen. Man må også se på de reelle forholdene ved eierskiftet.¹¹⁶ Den nevnte avgjørelsen i RG-2007-411 er illustrerende. Aksjeeieren anførte at overdragelse av rettighetene til aksjeselskapet, ikke var motivert av søksmålet. Fordi parten ikke kunne bevise dette, anså lagmannsretten det som sannsynlig at aksjeeieren hadde overdratt rettighetene til aksjeselskapet for å omgå eventuelle saksomkostninger ved tap. Avgjørelsen viser at det ikke er tilstrekkelig hva partene sier var motivet bak transaksjonen.

De klareste tilfellene hvor det foreligger en omgåelseshensikt, ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter, er hvor aksjene i målselskapet blir lagt til et eierselskap, for deretter å bli overdratt videre. For at det ikke skal foreligge en omgåelseshensikt i slike tilfeller må det kunne bevises at det foreligger klare forretningsmessige begrunnelser bak transaksjonen. Utenfor disse tilfellene vil det bero på en helhetsvurdering. I tillegg til partenes subjektive mening, må det for eksempel vektlegges om selskapet bedriver annen virksomhet enn å eie aksjer i målselskapet, nærhet i tid mellom opprettelsen av eierselskapet og aksjeoverdragelsen, og om det tidligere er foretatt liknende transaksjoner i eierselskapet uten at det har ført til spørsmål om det utløses en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet.

Videre er spørsmålet om vilkåret kun er oppfylt hvis omgåelse av forkjøpsretten i målselskapet er det enerådende formål bak eierskiftet i eierselskapet. Salg av aksjene i eierselskapet kan for eksempel i tillegg være skattemessig begrunnet.¹¹⁷ I dommene nevnt ovenfor virker omgåelse å være et enerådende formål bak transaksjonene.¹¹⁸ Som nevnt formulerte førstvoterende i Nordavis-dommen spørsmålet slik: «Spørsmålet blir [...] om spredningssalget har hatt som sitt *eneste siktemål* å omgå stemmerettsbegrensningen [...]» (min kursiv). Det kan tale i retning av at omgåelse av forkjøpsretten må være enerådende motivasjon for eierskiftet i eierselskapet. I skatteretten er en tidligere ulovfestet regel om omgåelse nå lovfestet, jf. lov 26 mars 1999 nr. 14 om skatt og formue og inntekt (skatteloven) § 13-2, hvor det heter at hvis *hovedformålet*

¹¹⁵ Skar (2019) s. 280–281.

¹¹⁶ Skar (2019) s. 282.

¹¹⁷ Eide (2009) s. 417.

¹¹⁸ Skar (2019) s. 286.

med transaksjonen er å oppnå en skattefordel er det tilstrekkelig for at vilkåret om omgåelseshensikt er oppfylt. Et liknende vilkår synes formålstjenlig også for aksjeselskapsretten. Aksjeeierne i eierselskapet kan for eksempel forsøke å skjule at eierskiftet er begrunnet i å omgå forkjøpsretten i målselskapet, og bevisst legge noe aktivitet i selskapet. Hensyn tilsier derfor at hvor hovedformålet med overdragelsen er å omgå forkjøpsretten i målselskapet, er vilkåret oppfylt. Her er imidlertid rettstilstanden uklar.

3.5.3 Transaksjonen strider mot regelverkets formål

I tillegg til at det må foreligge en omgåelseshensikt, oppstiller Nordavis-dommen som vilkår at transaksjonen må stride mot regelverkets formål. Førstvoterende uttaler i avsnitt 46 at hvis formålet med stemmerettsbegrensningen i vedtektene var å sikre mot at aksjonærinntflytelse ble spredt på noen få hender, ville et salg til ulike selskaper i samme konsern være en rettsstridig omgåelse av vedtektene. Videre heter det i avsnitt 56 at «Det er vanskelig å se at stemmerettsbegrensningen kan begrunnes i andre hensyn enn å hindre at en eller noen få aksjonærer skal få dominerende innflytelse i selskapet». I avsnitt 61 uttaler førstvoterende at «Lagmannsretten har [...] også konkludert med at man har «en situasjon hvor man fordeler aksjer blant flere selskaper i et konsern for å omgå stemmerettsbegrensningen». Jeg slutter meg uten videre til dette». Høyesterett kom dermed frem til at vedtektsendringen i Nordavis var i strid med vedtektenes formål. Det å akseptere at HTG-gruppen kunne omgå vedtektene ved å kjøpe seg opp gjennom datterselskaper, var like krenkende mot formålet til vedtektene som om HTG kunne stemt direkte for aksjene.¹¹⁹

For at vilkåret skal være oppfylt, ved spørsmål om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, må overdragelsen av aksjene i eierselskapet stride mot de hensyn som begrunner forkjøpsretten. Som tidligere nevnt, vil det særlig være tilfellet hvor det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet.¹²⁰ I SFE-saken var spørsmålet om det ville bli utløst en forkjøpsrett, etter vedtekter og avtale, for aksjeeierne i målselskapet, selv om det ikke skulle overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet. Fylkeskommunen la ikke skjul på at bakgrunnen for at de ikke skulle overdra bestemmende innflytelse, var for å unngå at forkjøpsretten i målselskapet ble utløst. Lagmannsretten påpeker først at ««[...] en omgåelse vanskelig kan

¹¹⁹ Skar (2019) s. 289.

¹²⁰ Se punkt 3.1.

konstateres før disposisjonen har skjedd, eller er forutsatt å skulle skje, i et fastsettelsessøksmål». ¹²¹ Videre uttaler lagmannsretten under punkt 5 at:

«Slik saken er lagt an, er det imidlertid lagmannsrettens oppfatning av transaksjonen ikke strider med det som er tillatt etter aksjeloven, vedtektene eller Aksjonæravtalen riktig tolket og utfyllt. Det gjelder også dette regelverkets formål om å gi øvrige aksjonærer vern mot at uønskede aksjonærer kommer inn i selskapet, eller at salget forrykker eierandelene og styrkeforholdet mellom aksjonærene. Slik lagmannsretten ser det, er det ikke realitetsforskjeller mellom den transaksjonen det kreves fastsettelsesdom for og typetilfeller som går fri fra forkjøpsretten, jf. det som er sagt i punkt 3 over, og da er det ikke større grunn til å motvirke denne transaksjonen enn at slike tilpasninger som er akseptert direkte etter aksjeloven».

Lagmannsretten viser til at fylkeskommunen kunne ha oppnådd samme resultat ved å stifte et selskap sammen med kommunene i fylket, men forbeholdt seg A-aksjene med 51 % av de stemmeberettigede aksjene, og dermed hatt bestemmende innflytelse over selskapet. Hvis SFE-aksjene ble solgt til et slikt selskap, ville det ikke utløse en forkjøpsrett etter loven fordi det ville gå inn under unntaket om «personlig nærstående» etter aksjeloven § 1-5. ¹²² Lagmannsretten synes dermed å bygge på et synspunkt som er særlig kjent fra skatterettens område ved spørsmål om omgåelser. Det er et argument mot å anvende omgåelsesnormen hvis aktøren kunne ha oppnådd det samme resultatet på en måte som hadde vært uangripelig. ¹²³

At det må overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet, også ved spørsmål om omgåelser, er et formålstjenlig vilkår. Det er fordi det er først og fremst hvor det er overdratt bestemmende innflytelse i eierselskapet, at eierskiftet i eierselskapet er i strid med formålene som begrunner forkjøpsretten i målselskapet.

3.5.4 Forholdet til en utvidende tolkning av aksjeloven og løsningsrettsloven

§ 11 femte ledd

Slik oppgaven har vist til kan spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, nedfelles i alternative rettsgrunnlag som hver for seg kan medføre sammenfallende løsninger.

¹²¹ LG-2018-178353 punkt 5.

¹²² LG-2018-178353 punkt 3.

¹²³ Skar (2019) s. 291, Prop. 98L (2018–2019).

Spørsmålet videre er om et av rettsgrunnlagene er å foretrekke ved problemstillingen om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte. Spørsmålet bærer preg av å være et spørsmål de lege ferenda.

I juridisk teori er det delte meninger om spørsmålet. I en tidligere utgave argumenterte Andenæs, som tidligere nevnt, for at løsningsrettsloven § 11 femte ledd kunne anvendes som alminnelig prinsipp.¹²⁴ I senere utgaver argumenterer Andenæs for at det kan utløses en forkjøpsrett som følge av alminnelige gjennomskjæringssynspunkter hvor kontrollerende eierandel overdras.¹²⁵ Aarbakke mfl. gir uttrykk for at det «neppe vil være særlig plass for gjennomskjæringssynspunkter [...], men det kan tenkes f.eks. hvis aksjene er selskapets vesentlig eiendel».¹²⁶ Truyen og Eide er enige om at det må foretas en utvidende tolkning av aksjeloven.¹²⁷ Bale og Røsås legger vekt på omgåelsesbetraktninger.¹²⁸ Det samme synes Skar forutsetningsvis å legge til grunn.¹²⁹

Som nevnt, finnes det gode grunner for at løsningsrettsloven § 11 femte ledd ikke kan anvendes som alminnelig prinsipp. Spørsmålet er derfor om det er en utvidende tolkning av aksjeloven som bør legges til grunn ved spørsmålet om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifte, eller om det kan anvendes en ulovfestet regel om omgåelse.

Rettsgrunnlagene er delvis overlappende. Fremstillingen viser at flere av de samme momentene har betydning ved både utvidende tolkning og anvendelse av en ulovfestet regel om omgåelse. At rettsgrunnlagene er delvis overlappende, viser eldre skatterettslige avgjørelser. Ved spørsmål om omgåelser i skatteretten ble det først i domstolene foretatt en tolkning av loven, herunder utvidende tolkning.¹³⁰ Senere utviklet det seg, gjennom rettspraksis og juridisk teori, en ulovfestet regel om omgåelse.¹³¹ Fordi mange av de samme momentene vektlegges, og følgelig at vurderingstemaet kan være sammenfallende, har ikke valget av rettsgrunnlag nødvendigvis noe å si for resultatet. Rettsgrunnlagene har likevel forskjellig inngangsvinkel og bygger på forskjellig rettspraksis, og *kan* derfor føre til ulike resultater.

¹²⁴ Andenæs (1998) s. 170–171.

¹²⁵ Andenæs (2016) s. 206–207.

¹²⁶ Aarbakke mfl. (2017) s. 270.

¹²⁷ Truyen (2010) 320–321, Eide (2009) s. 406.

¹²⁸ Bale og Røsås (2005) s. 50–53.

¹²⁹ Skar (2019) s. 303.

¹³⁰ Skar (2019) s. 271.

¹³¹ Skar (2019) s. 271.

Det som skiller utvidende tolkning og omgåelse fra hverandre synes særlig å være at omgåelsesregelen oppstiller et vilkår om skyld. Ved utvidende tolkning vil spørsmålet om skyld kun være et moment i en helhetsvurdering. Det å oppstille et vilkår om omgåelseshensikt er godt begrunnet fordi det øker forutberegneligheten for aktørene i eierselskapet. Samtidig kan det sies å gi mindre forutberegnelighet for aksjeeierne i målselskapet, fordi subjektive forhold står sentralt.¹³² Aksjeeierne i målselskapet vil ved en tvist være avhengige av at de klarer å bevise at eierskiftet i eierselskapet var motivert av å omgå forkjøpsretten i målselskapet. Hensynene som ligger bak vilkåret om omgåelseshensikt vil også, i alle fall til dels, ivaretas ved en utvidende tolkning, av at det må overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet og at eierskapet i målselskapet utgjør eierselskapets vesentlige virksomhet. I slike tilfeller kan det sannsynliggjøres at aksjeoverdragelsen i eierselskapet var motivert av aksjene i målselskapet.

I tillegg er det gjerne bedre å anvende et rettsgrunnlag som har demokratisk legitimitet, fremfor et ulovfestet rettsgrunnlag. Et rettsgrunnlag med demokratisk legitimitet vil typisk gi bedre forutberegnelighet for aksjeeierne fremfor ulovfestede regler, selv hvor det foreligger en klar ordlyd.¹³³ En utvidende, formålsrettet tolkning vil dermed gi «en mer målrettet og presis anvendelse».¹³⁴ Slik rettsgrunnlagene er presentert per dags dato, i rettspraksis og juridisk teori, synes derfor utvidende tolkning å passe best på forholdet. Samtidig, ettersom rettsgrunnlagene ikke nødvendigvis fører til samme resultat, kan en aktør muligens vinne frem med det ene rettsgrunnlaget, hvor det andre ikke fører frem. Rettstilstanden her er imidlertid uklar.

¹³² Truyen (2010) s. 321.

¹³³ Truyen (2010) s. 321.

¹³⁴ Truyen (2010) s. 320.

4 Avsluttende bemerkninger

En naturlig språklig forståelse av ordlyden i aksjeloven §§ 4-15 (3), jf. § 4-19 (1) første punktum og § 4-21, sammenfalt med aksjelovens system om varsling og frister, tilsier at forkjøpsrett ved indirekte eierskifte ikke faller inn under aksjeloven. Spørsmålet i oppgaven har vært om det likevel kan utløses en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet ved indirekte eierskifter.

Ettersom Høyesterett ikke har besvart spørsmålet, er det uklart om det utløses en forkjøpsrett ved indirekte eierskifter. Det klare utgangspunktet må være at en bestemmelse om forkjøpsrett i målselskapet, ikke legger bånd på eierselskapet.¹³⁵ Hensynet til forutberegnelighet for eierselskapet og dets aksjeeiere står sterkt. Samtidig, for at bestemmelsene om forkjøpsrett etter aksjeloven skal være effektive og oppfylle sitt formål, tilsier hensynene som begrunner forkjøpsretten at ordlyden i visse tilfeller er for snever. Hvor det overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet har aksjeeierne i målselskapet fått en ny aktør å forholde seg til, som de ikke har hatt anledning til å kontrollere. Det vil være i strid med kontrollhensynet som begrunner forkjøpsretten etter aksjeloven. Hvor eierselskapets vesentlig virksomhet i tillegg består av å eie aksjer i målselskapet, fremstår eierskiftet i eierselskapet som så likt som et eierskifte i målselskapet, at gode grunner taler for at det kan foretas en utvidende tolkning av aksjeloven i slike tilfeller. Det gjelder særlig når ordlyden anses å være for snever også etter en helhetsvurdering av de forhold som foreligger i hver enkelt sak. Dette vil bidra til å hindre omgåelser av forkjøpsretten. Aksjeeierne i målselskapet vil da kunne overta aksjene eierselskapet eier i målselskapet, selv om eierskiftet er skjedd i eierselskapet.

I slike tilfeller vil det oppstå problemer vedrørende hvilke prosessuelle regler som skal gjelde angående varsling av eierskiftet i eierselskapet. Aksjelovens regler passer som nevnt ikke, fordi overdragelsen i eierselskapet ikke krever at erververen varsler målselskapet om sitt erverv. Truyen argumenterer derfor for at det kan foretas en formålsrettet tolkning av aksjeloven § 4-12, slik at erververen får en utvidet plikt til å varsle målselskapet om ervervet.¹³⁶ Hvis det skal foretas en utvidende tolkning av aksjeloven ved indirekte eierskifter er dette naturlig. For at aksjeeierne i målselskapet skal kunne gjøre forkjøpsretten gjeldende, krever det at det foreligger en plikt om varsling ved eierskifter i eierselskapet.

¹³⁵ Eide (2009) s. 414.

¹³⁶ Truyen (2010) s. 329.

Et ytterligere problem reiser seg hvor det foreligger en kjede av eierselskaper, og eierskiftet ikke skjer i selskapet som eier aksjer direkte i målselskapet, men for eksempel i et morselskap eller mormorselskap til eierselskapet. I utgangspunktet kan ikke dette utgjøre noe hinder for at det kan utløses en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet. For at reglene om forkjøpsrett skal håndheves effektivt, bør ikke en identifikasjon stoppe ved første ledd.¹³⁷ Vilkåret, om at eierskapet i målselskapet må utgjøre eierselskapets vesentlige virksomhet, vil imidlertid gjerne sette en stopper for at det utløses en forkjøpsrett i målselskapet ved eierskifter i slike selskaper.¹³⁸

Ettersom Høyesterett ikke har besvart spørsmålene oppgaven reiser, må det anbefales for målselskaper å vedtektsfeste bestemmelser om indirekte eierskifter, hvis de ønsker at eierskifter i eierselskaper skal utløse en forkjøpsrett for aksjeeierne i målselskapet. Det er da viktig at selskapet tenker gjennom hvilke type transaksjoner som utløser en slik forkjøpsrett. Videre er det viktig at vedtektsbestemmelsene er klare og tydelige, slik at konsekvensene av å foreta et eierskifte i et eierselskap er forutberegnelig. Det kan for eksempel anbefales å vedtektsfeste en bestemmelse etter oppskrift av vilkårene i verdipapirhandelloven § 6-1 (2), hvor det må overdras bestemmende innflytelse i eierselskapet, og eierskapet i målselskapet utgjør eierselskapets vesentlige virksomhet.

¹³⁷ Truyen (2010) s. 328, Eide (2009) s. 404.

¹³⁸ Truyen (2010) s. 328.

Litteraturliste

Lover

- 1687 15. april 1687, Kong Christian Den Femtis Norske lov
- 1814 17. mai 1814, Kongeriket Noregs grunnlov (Grunnloven)
- 1976 Lov 4. juni 1976 nr. 59 om aksjeselskaper (aksjeloven)
[Opphevet]
- 1985 Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak
(foretaksregisterloven)
- 1994 Lov 9. desember 1994 nr. 64 om løysingsrettar
(løsningsrettsloven)
- 1997 Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven)
- 1997 Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper
(allmennaksjeloven)
- 1999 Lov 26. mars 1999 nr. 14 om skatt av formue og inntekt
(skatteloven)
- 2005 Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)
- 2005 Lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i
sivile tvister (tvisteloven)
- 2007 Lov 29. juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel
(verdipapirhandeloven)

Forskrifter

- 2007 Forskrift 29. juni 2007 nr. 876 til verdipapirhandeloven
(verdipapirforskriften)

Forarbeider

NUT 1970: 1	Innstilling til lov om aksjeselskaper
NOU 1992: 29	Lov om aksjeselskaper
Ot.prp. nr. 49 (1993–1994)	Om lov om løysingsretta
NOU 1996: 2	Verdipapirhandel
NOU 1996: 3	Ny aksjelovgivning
Ot.prp. nr. 23 (1996–1997)	Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)
Innst. O. nr. 12 (2006–2007)	Innstilling frå justiskomiteen om lov om endringar i aksjelovgivninga o.a.
NOU 2019: 1	Overtakelsestilbud (frivillig og pliktig tilbud) Endringer i verdipapirhandelloven
Prop. 98L (2018–2019)	Endringer i skatteloven og merverdiavgiftsloven (lovfesting av en generell omgåelsesregel)
Prop. 68 L (2019–2020)	Endringer i verdipapirhandelloven (forskriftshjemmel om tilbudsprisen ved pliktig tilbud) og pakkereiseloven (forskriftshjemmel om forlengelse av frist for tilbakebetaling)

Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1965 s. 140

Rt. 1989 s. 1198 (Gardermoen Flyrestaurant)

Rt. 1994 s. 581 (Scanvest)

Rt. 1994 s. 1002

Rt. 1995 s. 46 (Nimbus)

Rt. 1996 s. 672 (Kongeparken)

Rt. 1996 s. 742 (Minnor)

Rt. 1997 s. 1010 (Mycron)

Rt. 1998 s. 1584

Rt. 2000 s. 1792 (Montel)

Rt. 2004 s. 691

HR-2007-154-U

Rt. 2010 s. 306 (Hempel)

Rt. 2012 s. 1628 (Nordavis)

HR-2017-1664-A

Underrettspraksis

LB-1999-2038 (Borgarting)

LG-2003-6653 (Gulating)

RG-2006-73 (Eidsivating).

RG-2007-411 (Gulating)

LB-2009-9559 (Borgarting)

LG-2014-173686 (Gulating)

TSOFT-2018-35449 (Sogn og Fjordane tingrett)

LG-2018-178353 (Gulating)

Litteratur

- Aarbakke mfl. (2017) Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad og Jan Skåre, *Aksjeloven og allmennaksjeloven, lovkommentar*, 4. utgave, Oslo: Universitetsforlaget, 2017
- Andenæs (1998) Mads Henry Andenæs, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 1. utgave, Oslo: Mads Henry Andenæs, 1998
- Andenæs (2009) Mads Henry Andenæs, *Rettskildelære*, 2. utgave, Oslo: Mads Henry Andenæs, 2009
- Andenæs (2016) Mads Henry Andenæs ved Ole Andenæs, Stige Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen, *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper*, 3. utgave, Oslo: Mads Henry Andenæs, 2016
- Bale og Røsås (2005) Baard Bale og Lars Eirik Gåseide Røsås, *Forkjøpsrett til aksjer ved indirekte eierskifte*, Advokatbladet nr. 5, 2005, s. 50–53
- [Artikkelen er tilgjengelig ved forespørsel til Advokatbladet]
- Bråthen (2019) Tore Bråthen, *Selskapsrett*, 6. utgave, Oslo: Gyldendal i kommisjon for Focus Forlag AS, 2019
- Eckhoff (2001) Torstein Eckhoff og Jan E. Helgesen, *Rettskildelære*, 5. utgave, Oslo: Universitetsforlaget, 2001
- Eide (2009) Bjarte Eide, *Forkjøps- og tilbudsrett til aksjer – En oversikt over problemstillinger. Vedtektsregulering*, 1. utgave, 1. opplag, Gyldendal Norsk Forlag, 2009
- Falkanger og Falkanger (2016) Thor Falkanger og Aage Thor Falkanger, *Tingsrett*,

8. utgave, Oslo: Universitetsforlaget, 2016

Nåmdal (2008)

Endre Nåmdal, *Ansvarsgjennombrot som grunnlag for aksjonæransvar for miljøskadar*, Avhandling for graden philologiae doctor (PhD) ved Universitetet i Bergen, 2008

Skar (2019)

Henrik Skar, *Omgåelse i aksjeselskapsretten*, Publisert i Tidsskrift for Rettsvitenskap vol. 132 3–4, 2019-10-04, s. 269-306

Truyen (2010)

Filip Truyen, *Kan transaksjoner i eierselskap utløse samtykkekrav?*, Publisert i Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs, s. 318–330, Gyldendal Akademisk, 2010.

Truyen (2015)

Filip Truyen, *Vurdering av løsningsrett ved salg av aksjer i F1 Holding AS*, Wikborg, Rein og Co. Advokatfirma DA, 20.11.2015.

<https://img4.custompublish.com/getfile.php/3240935.2344.yvqsfcxscf/Brev+fr%C3%A5+Wikborg+Rein+om+vurdering+av+forkj%C3%B8psrett+20.+november+2015.pdf?return=sfjk.custompublish.com>

[Lest 02.09.2020]

Woxholth (2018)

Geir Woxholth, *Selskapsrett*, 6. utgave. 1. opplag, Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS, 2018.

Annet

Falkanger (2020)

Thor Falkanger, «*analogi – jus*», Store norske leksikon, 9. september 2020, https://snl.no/analogi_-_jus [lest 4. desember 2020].

- Firda Helge Johnsen, «Framleis uklart om forkjøpsretten», *Firda*, 20. november 2015, <https://www.firda.no/nyheiter/fjord1/politikk/framleis-uklart-om-forkjopsretten/s/5-15-136528> [lest 26. november 2020].
- Knudsen (2014) Gudmund Knudsen, «*Holdingselskap*», Store norske leksikon, 15. juli 2014, <https://snl.no/holdingselskap> [lest 2. desember 2020].
- Konkurransesynets vedtak 14.07.2016, <https://konkurransetilsynet.no/decisions/vedtak-v2016-5-offentlig-versjon-sogn-og-fjordane-fylkeskommune-torghatten/>. [lest 26. november 2020]